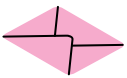

คู่มือทำงาน ชัดถ้อย

รักษาฐานที่มั่น
ทำการก่อคุณ
ชักชวนจัดตั้ง
สร้างสรรค์สังคมใหม่

นักจัดตั้งทำอะไร?

นักจัดตั้ง (organizer) หรือนักจัดองค์กร หมายถึงคนที่ทำงานยกระดับจากกลุ่มทำงานไปเป็นกลุ่มจัดตั้งที่มีการกิจ รู้บทบาทหน้าที่ และมุ่งมั่นไปให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้

มวลชนจัดตั้ง คือมวลชนที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีภารกิจของตัวเอง รู้ว่าตัวเองทำอะไรและเชื่อมโยงกับเป้าหมายใหญ่ของกลุ่มอื่นๆ ที่มีเป้าหมายเดียวกันได้

จากมวลชนกระจัดกระจายเราสร้างมวลชนที่มีจิตสำนึก นักกิจกรรม/นักจัดการศึกษาทำให้มวลชนรู้ว่าตนอยู่ที่ไหน จากมวลชนที่มีจิตสำนึก ตรงนี้เองที่ “นักจัดตั้ง” จะเข้ามา

หมายความว่าเวลาเราจะขยับจากมวลชนที่อยู่กระจัดกระจาย ถูกทำร้าย ถูกริบที่เดินไปทำโรงงานหรือคนทั่วไป นักกิจกรรม/นักจัดการศึกษามีหน้าที่ทำให้คนเห็นปัญหา ทำให้คนรู้ว่าตนเองอยู่ตรงไหน เผชิญอะไรบ้าง ใครคือคู่ขัดแย้งหลักใครคือคู่ขัดแย้งรอง

จากมวลชนที่รู้ว่าตนเองอยู่ตรงไหน นักจัดตั้งจะเข้ามาทำให้เป็นมวลชนจัดตั้ง คือให้รู้ว่าตัวเองต้องทำอะไร ช่วยอะไรได้บ้าง อาจไม่ใช่ตัวหลักแต่มาช่วยงานก็ได้

จากมวลชนจัดตั้งกลายเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีบทบาทหน้าที่ มีภารกิจรับผิดชอบ

จากผู้ปฏิบัติงานก็จะนำไปสู่การเป็นแกนในอนาคต เป็นคนคอยช่วยเหลือสมาชิก

← ดูแผนภาพประกอบ

ปัญหาของงานจัดตั้งที่ผ่านมาคือต่างคนต่างทำกระจัดกระจายไม่สามารถตั้งเป้าหมายร่วมกันได้ ในอดีตขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พ.ค.ท.) มีเป้าหมายร่วมคือยึดอำนาจรัฐ กระจายปัจจัยการผลิต สลายชนชั้น พอเป้าหมายชัดเขาก็จัดองค์กรขึ้นมาตอบสนองเป้าหมาย ในขณะที่ขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมของเราทุกวันนี้ยังไม่สามารถตั้งเป้าหมายร่วมกันได้

เมื่อไม่มีเป้าหมายร่วมเราก็แปรสภาพไปเป็นนักรบมนุษยธรรมกันเกือบหมดคือทำเท่าที่ทำได้ เป็นจิตอาสาช่วยเหลือกัน ขณะเดียวกันหน่วยงานจัดตั้งก็แปรสภาพกลายเป็น “หน่วยเรียนรู้/หน่วยจัดการศึกษา” ไปเรียนรู้ปัญหาเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านแต่ไม่มีภารกิจ

โจทย์ของการทำงานจัดตั้งคือ เราจะเปลี่ยนสภาพกลุ่มที่ทำงานอยู่มาเป็น “กลุ่มจัดตั้ง” ได้อย่างไร?

คู่มือนี้จะนำเสนอ 5 ขั้นตอนของการทำงานจัดตั้ง

1. สร้างเป้าหมายร่วมกัน	7
2. แบ่งบทบาท	13
3. มีปฏิบัติการเพื่อบรรลุผล	21
4. จัดการศึกษา	37
5. ถอดบทเรียน สรุบบทเรียน	39

จากปัจเจกชนสู่กลุ่ม

คนทำงานจัดตั้งควรต้องมองเห็นภาพว่า ผู้คนที่มาเข้าร่วมขบวนการนั้นไม่ได้มาในฐานะปัจเจกบุคคล แต่มาด้วยความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนที่มุ่งแก้ปัญหาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง พวกเขาต่างก็มีกลุ่มก้อนและเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการอยู่แล้ว มีการติดต่อสัมพันธ์กันผ่านความเชื่อมโยงบางอย่าง

ปัญหาคือเรามักทำงานจัดตั้งในกลุ่มแวดวงของเราเองซึ่งถึงที่สุดแล้วมันมีขีดจำกัด ไม่สามารถขยายฐานมวลชนออกไปได้กว้างขวางพอจะรองรับภารกิจที่ใหญ่เกินกว่าจะจำกัดอยู่ในแวดวงเล็กๆ ของเรา

การทำงานแบบหว่านแห แจกใบปลิวไปทั่ว จึงไม่ใช่การทำงานจัดตั้ง งานจัดตั้งในยุคหนึ่งคือลงเคาะประตูตามบ้าน จัดตั้งชุมชนละแวกบ้าน ขยายฐานมวลชนที่หลากหลายในชุมชน

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งกลุ่มเล็กๆ ที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันเหนียวแน่นยังคงเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ก็ต้องไม่ละเลยที่จะแสวงหาแนวร่วม รวมทั้งจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนที่พร้อมจะให้ความชอบธรรมกับปฏิบัติการของเรา สิ่งนี้จะทำให้ขบวนการเติบโตและบรรลุภารกิจ

กลุ่มเครือข่าย

กลุ่มเครือข่ายคือกลุ่มเพื่อนที่ไว้วางใจกันและมีเป้าหมายร่วมกัน

กลุ่มเครือข่ายมีอิสระในตัวเอง แต่เกี่ยวข้องกันอย่างหลวมๆ พร้อมจะแตกตัว และพร้อมจะมารวมตัวกันใหม่

ขบวนการต่อต้านนิวเคลียร์ที่สหรัฐอเมริกาปี 1977 คนราว 2,500 คนจัดตั้งมาจากการรวมตัวของกลุ่มเครือข่ายจำนวนมากบุกเข้ายึดโรงปฏิกรณ์ปรมาณูที่นิวแฮมป์เชียร์ หลังจากนั้นขบวนการต่อต้านนิวเคลียร์ก็ใช้รูปแบบนี้ในปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จมากมายตลอดทศวรรษ 1970-80

กลุ่มเครือข่ายจัดตั้งในแนวระนาบและไม่มีการรวมศูนย์

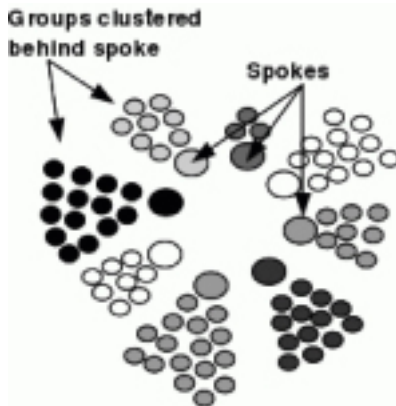
กิจกรรมของกลุ่มเครือข่าย มีตั้งแต่ติดป้ายผ้าขนาดใหญ่ ปิดถนน เล่นละคร ข้างถนน นั่งล้อมต้นไม้ไม่ให้ถูกตัด เปลี่ยนข้อความบนป้ายโฆษณา เล่นดนตรี

ในปฏิบัติการขนาดเล็ก สมาชิกของกลุ่มเครือข่ายอาจแบ่งหน้าที่กันทำ

ในปฏิบัติการขนาดใหญ่ กลุ่มเครือข่ายหลายๆ กลุ่มสามารถร่วมมือกันทำงานเป็น “รวงเถา” (cluster) โดยแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไป

ในกรณีที่มีมวลชนมีจำนวนมากจำเป็นต้องใช้กระบวนการแสวงหาฉันทามติ โดยแต่ละกลุ่มเครือข่ายจะส่งตัวแทนมาประชุมร่วมกัน

กลุ่มเครือข่ายที่เกาะกันเป็นรวงเถาสามารถทำงานร่วมกันเป็นระยะเวลาสั้น สร้างความไว้วางใจและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพได้เช่นกัน

พัฒนาการกลุ่ม 3 ขั้นตอน

คนทำงานจัดตั้งจำเป็นต้องรู้ว่ากลุ่มมีพัฒนาการ 3 ขั้นตอน

1. ช่วงชุมชนเทียม (หรือช่วงฮันนีมูน) ช่วงแรกที่พบเจอกัน ทำความรู้จักกัน มักจะมีบรรยากาศของความเป็นมิตร ไม่ขัดแย้ง รั้งฟังกัน ถนอมน้ำใจ ซินชมกัน ฯลฯ ในช่วงนี้ คำถามในใจของแต่ละคนคือ ฉันทันอยู่ตรงไหนในกลุ่ม ถามหาผู้นำ เรียกร้องบพบาทผู้นำ คาดหวังกับผู้นำ ในช่วงนี้บพบาทผู้นำจะสูงมาก แต่ถ้าสามารถสร้างพื้นที่ปลอดภัยในกลุ่มได้ สามารถค้นหาคุณค่า มีความสัมพันธ์กันระดับหนึ่ง ภาวะกลุ่มจะเริ่มเปลี่ยน เมื่อเกิดงานที่มีเป้าหมาย เกิดภารกิจร่วม ความขัดแย้งจะเริ่มปรากฏ เริ่มอึดอัด บางส่วนจะเริ่มเรียกร้องกลับไปเป็นเหมือนเดิม

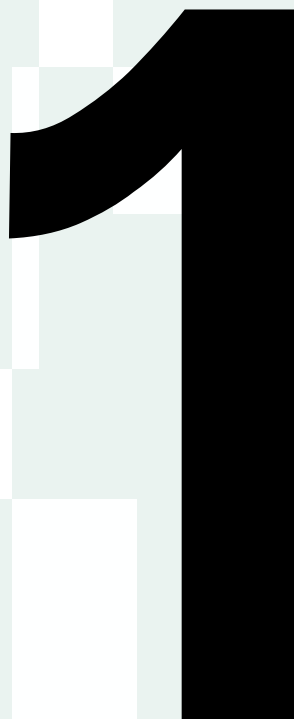

2. **ช่วงโกลาหล** ช่วงเวลานี้เป็นช่วงยากลำบากที่สุดของกลุ่ม เกิดการปฏิเสธกันและกัน แบ่งพรรคแบ่งพวก มีบรรยากาศของการแยกตัว ทะเลาะกัน แย่งกันนำ เพราะรู้สึกปลอดภัยที่จะเปิดเผยตัวเอง รู้ว่าสามารถแสดงความเป็นตัวเองออกมาได้ คำถามที่เรามักจะถามในช่วงนี้ก็คือทำอย่างไรให้คนอื่นยอมรับความคิดเห็น จะเริ่มปฏิเสธคนที่มีบทบาทนำอยู่ ณ ปัจจุบัน บางครั้งปฏิเสธเถียง โจมตี ในช่วงนี้คนทำงานจัดตั้งจะต้องเข้าใจภาวะโกลาหล รับฟัง แยกแยะความขัดแย้ง ชักชวนหาทางออกอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่กดดันความขัดแย้งเอาไว้ ส่งเสริมการใช้อำนาจร่วม กลุ่มจะค่อยๆ เรียนรู้จนเกิดการปรับคุณค่าร่วมกัน มีการหาคุณค่าร่วม กติการ่วม ความสัมพันธ์ร่วม และแต่ละคนรู้สึกได้เติบโต เข้าสู่ภาวะชุมชนจริง
3. **ช่วงชุมชนจริง** คือชุมชนที่มีการจัดการ ชุมชนที่เคารพความเป็นตัวเองของแต่ละคนภายใต้เป้าหมายร่วมกัน ชุมชนจริงเป็นภาวะที่กลุ่มจะมีพลัง พร้อมจะขัดแย้งกันโดยไม่ทะเลาะ พร้อมจะยืนยันสิทธิของตัวเอง ยืนยันเป้าหมายตัวเองและเป้าหมายกลุ่มได้ แต่ภาวะแบบนี้ไม่ได้อยู่ตลอดเวลา อาจย้อนกลับไปชุมชนเทียมก็ได้ หรือย้อนกลับไปโกลาหลก็ได้เมื่อจัดการความขัดแย้งไม่ได้ เกิดกรณีที่ทำให้ไม่ไว้วางใจกัน พื้นที่ปลอดภัยไม่พอสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่สื่อสาร มีบางคนใช้อำนาจเหนืออย่างรุนแรงในช่วงชุมชนจริง เมื่อนั้นกลุ่มจะกลับไปสู่ช่วงชุมชนเทียม หรือในกรณีที่มีสมาชิกใหม่เข้ามาเยอะก็จะกลับไปสู่ชุมชนเทียม ทั้ง 3 ช่วงนี้เป็นพัฒนาการ ไม่รู้ว่าจะสิ้นสุดที่ไหนและกลับไปกลับมาได้ตลอด

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเป็นหนึ่งในเงื่อนไขสำคัญของการเคลื่อนกลุ่มจากชุมชนเทียมไปสู่ภาวะโกลาหลจากภาวะโกลาหลไปสู่ชุมชนจริง คนทำงานจัดตั้งมีหน้าที่เฝ้าอำนวยความสะดวกเมื่อกลุ่มอยู่ในภาวะโกลาหล

รู้เป้าหมาย

เราจะจัดตั้งไปเพื่ออะไร?

ตั้งดาว

ดาว เปรียบได้กับความฝันสูงสุด เป้าหมายปลายทางที่เราฝันถึง

ดาว ทำหน้าที่นำทาง ทำให้เห็นสภาวะที่จะไปให้ถึง สร้างพลัง เรียกความมุ่งมั่น ศรัทธา

ดาวมีลักษณะนามธรรมสูง

ยกตัวอย่าง

- ประเทศไทยเป็นรัฐสวัสดิการโดยสมบูรณ์
- สังคมไทยเป็นธรรมและเท่าเทียม
- โลกสงบสุข

ดาวแรกประเทศ ดาวที่สองสังคมเป็นเรื่องของคน ส่วนดาวสุดท้าย โลก หลาย คนอาจคิดว่าเพื่อฝัน เราไม่มีทรัพยากรพอ เป็นไปไม่ได้ แต่ถ้าบังเอิญเราเป็นเพื่อนกับ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ นี่คือนวัตกรรม นวัตกรรมที่มีนี้ทำให้เราสามารถเอื้อมไปถึงดาว “โลกสงบสุข” ได้ แต่แม้จะไกลเกินเราก็อาจตั้งไว้เป็นซูเปอร์ดาวก็ได้

การเลือกประธานมีผลต่อการสร้างพลัง ตัวอย่างเช่น

- พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการอนุมัติ
- พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการบังคับใช้
- กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการคุ้มครองโดย พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์

จะเห็นว่า 3 ประโยคนี้อาจารย์ต่างกัน พลังต่างกัน ถ้าตั้งดาวแล้วถูกใจกลุ่มเป้าหมายและได้รับความเห็นชอบพลังจะมากขึ้น สิ่งสำคัญคือต้องได้ใจคน ได้ใจกลุ่มเป้าหมายที่เราจะทำงานด้วย

เทคนิคการตั้งดาว

- เป็นนามธรรม
- เป็นประโยค วลี หรือคำก็ได้
- แสดงอุดมการณ์ ระยะยาวถึงยาวมาก ยกตัวอย่างเช่น สุขภาวะสันติภาพโลก พลังต่างกันอยู่ที่ผู้อ่าน สิ่งสำคัญคือเราเขียนให้ใครอ่าน
- ล้อกับวิสัยทัศน์ของแหล่งทุน จึงต้องอ่านและถอดรหัสแหล่งทุนให้ออก
- เรียกพลังของภาคี เครือข่าย หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถ้าตั้งดาวได้ครอบคลุมจะลดความขัดแย้งไปได้มาก เช่น “สุขภาวะ” เปิดพื้นที่ให้หลายเครือข่ายภาคีเข้ามาเสียบแจกดาวได้
- ไม่สูญเสียโมเมนตัม ตั้งดาวให้ไกลพอสมควร เช่น สุขภาวะ สันติภาพโลก ไกลมากไม่จบไม่สิ้น โมเมนตัมคือแรงเหวี่ยง ไม่สูญเสียแรงขับ มีแรงขับไปเรื่อยๆ แต่ก็มีความพอดีอยู่ ไกลเกินไปเสียโมเมนตัม ไกลเกินไปเพื่อจ้อ ต้องมีศิลปะในการหาจุดสมดุลนี้
- ดาวเป็นตัวกำหนดปรัชญา นโยบาย บุคลิก เป็นตัวคุมวิธีการที่ใช้ เช่น สันติภาพโลก ซึ่งเป็นดาวของแควกเกอร์ ถ้าคนในองค์กรนี้บอกว่าไปรบเพื่อสร้างสันติภาพมันก็ขัดกันกับดาว
- แผ่กว้างจนกิจกรรมต่างๆ เข้ามาอยู่ในร่มได้

ปักธง

ธง หรือ “เป้าประสงค์” หรือ “วัตถุประสงค์” หรือ “ผลลัพธ์”

ธงเป็นสิ่งที่เราพินิจขั้นตอนและต้องมีตัวชี้วัดเพราะมันมีนามธรรมอยู่ครั้งหนึ่ง

เทคนิคสองเทคนิคที่เราใช้ในการตั้งดาวปักธง เทคนิคหนึ่งคือการใช้คุณศัพท์กับวิเศษณ์

ตัวอย่างเช่น “ประเทศไทยเป็นเสรี” เป็นประโยคพื้นฐาน เมื่อเติมวิเศษณ์กับคุณศัพท์เข้าไป “ประเทศไทยเป็นเสรีที่ประชาชนทำมาหากินได้อย่างที่ตนถนัด” ปรากฏว่าได้ใจคนหนึ่งแต่ไม่ได้ใจอีกคนเราอาจต้องเปลี่ยนคุณศัพท์ “ประเทศไทยเป็นเสรีที่ชาวไทยสามารถดำรงวิถีชีวิตได้อย่างที่ตนเชื่อ” คือการเล่นคำ เล่นกับคุณศัพท์ เล่นกับวิเศษณ์ แต่ทุกครั้งที่เราเติมเราต้องมีตัวชี้วัด เสรีที่ประชาชนเป็นอิสระจากความอดอยาก เสรีที่ประชาชนสามารถประกอบพิธีทางศาสนาของตนได้ เสรีที่เลือกวิธีทำมาหากินอย่างที่ตนถนัด นี่คือนิยามตัวชี้วัด

ประเทศไทยเป็นเสรี

ประเทศไทยเป็นเสรีที่ประชาชนทำมาหากินได้อย่างที่ตนถนัด

ประเทศไทยเป็นเสรีที่ชาวไทยสามารถดำรงวิถีชีวิตได้อย่างที่ตนเชื่อ

ประเทศไทยเป็นเสรีที่ประชาชนเป็นอิสระจากความอดอยาก

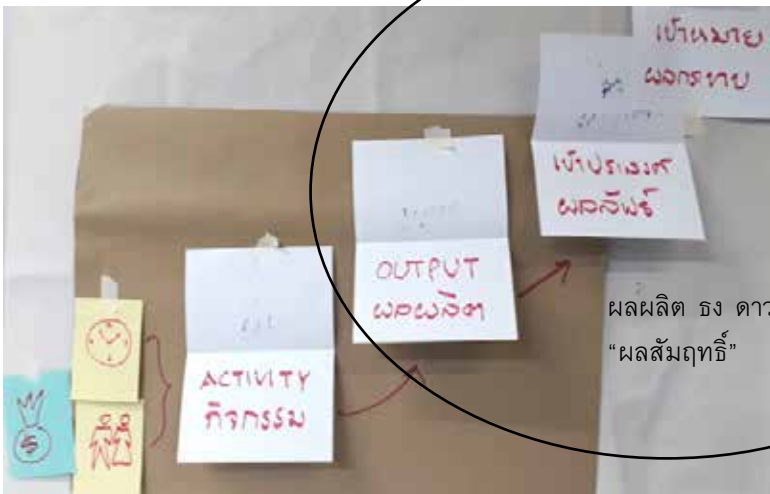
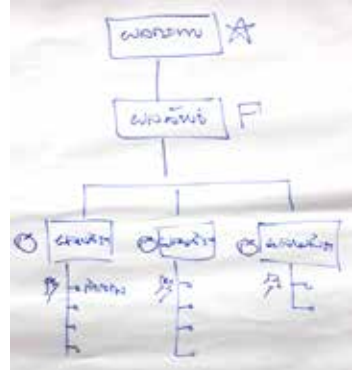
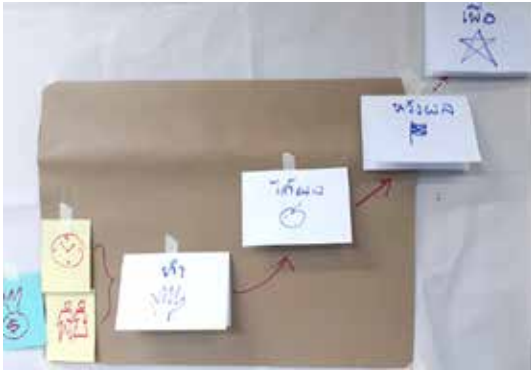
คุณศัพท์ = ตัวชี้วัด

เทคนิคปากรง

- แสดงจุด B ซึ่งเป็นภาวะพึงประสงค์ และต้องเป็นประโยคบอกเล่า เพราะพูดถึงสภาวะบวก + ริงจะเป็นประโยค คือสภาวะพึงประสงค์ที่เกิด แก่กลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งเป็นประธานของประโยค
- **ปรีมอานติ** (ไม่ใช่สิ่งที่เราทำได้ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนต้องมีอะไรเติม เข้าไปหน่อยจะปะทุ) เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นมันจะต้องทำทลายพลิก สถานการณ์ เดิมเป็นจุด A แต่เรารู้ว่าไปไม่ได้แล้วเพราะไม่เหมาะกับ บริบทเราต้องยกไปให้ถึงจุด B การจะยกระดับมันต้องมีกิจกรรมซึ่งก็คือ ยุทธวิธี และต้องมีผลเป็นหลักกิโล มีธง มีดาว ซึ่งต้องยกไปเรื่อยๆ ตรงนี้ คือยุทธศาสตร์ เราต้องบรรยายจุด B ให้เห็น
- **เกิดอารมณ์ความท้าทายต่อผู้อ่าน.** เพื่อชิงดาว มันจึงต้องมีวีรชนม์ คุณศัพท์เข้าไป ไม่อย่างนั้นก็เป็นประโยคบอกเล่าธรรมดาซึ่งมันไม่มีพลัง (เช่น “เราทำโครงการเพื่อให้นายเอมีข้าวกิน” แต่ถ้าเขียนว่า “เราทำ โครงการเพื่อความมั่นคงทางอาหารให้นายเออย่างสมบูรณ์” มันมีพลังขึ้น มา)
- **กึ่งนามธรรม/รูปธรรม.**
- **เกาให้ถูกที่คันกลุ่มเป้าหมาย.** (ไม่เพื่อเจ้อ ถ้าไม่ถูกที่คันกลุ่มเป้าหมายก็ ไม่เอา ต้องมีกลเม็ดในการเขียนให้เขารู้สึกว่าไม่ร่วมกับเราไม่ได้)
- **จับต้องได้ ไม่เพื่อเจ้อ.** (ถ้าเพื่อเจ้อก็ไม่มีใครอยากเล่นด้วย)
- **ลักษณะ 10+1 คงความท้าทายไว้.** จากที่คิดว่าไปได้ 10 ให้เราปักธงไว้ ก้าวที่ 11 เพื่อท้าทายกลุ่ม ถ้าเราปักไว้ก้าวที่ 13 โกลเกินดูเป็นไปไม่ได้เพื่อ ฝัน ถ้าเราปักไว้ก้าวที่ 9 ก็ทำได้อยู่แล้วไม่ท้าทาย

การตั้งดาวปักธง คือวิธีคิดภารกิจว่าเราอยากเห็นอะไร ซึ่งต่างจากว่าเราอยากทำอะไร

เราไม่ได้ทำกลุ่มเพื่อกลุ่ม แต่เราทำกลุ่มเพื่อภารกิจ เพื่อไปสู่เป้าหมาย (ดาว) เราหวังผลอะไร (ธง=ผลลัพธ์) ถ้าเช่นนั้นต้องได้ผลอะไร (ผลผลิต) แล้วต้องทำอย่างไรจึงจะได้ผลผลิตนั้น (กิจกรรม) นี่คือการคิดแบบบรรยาย

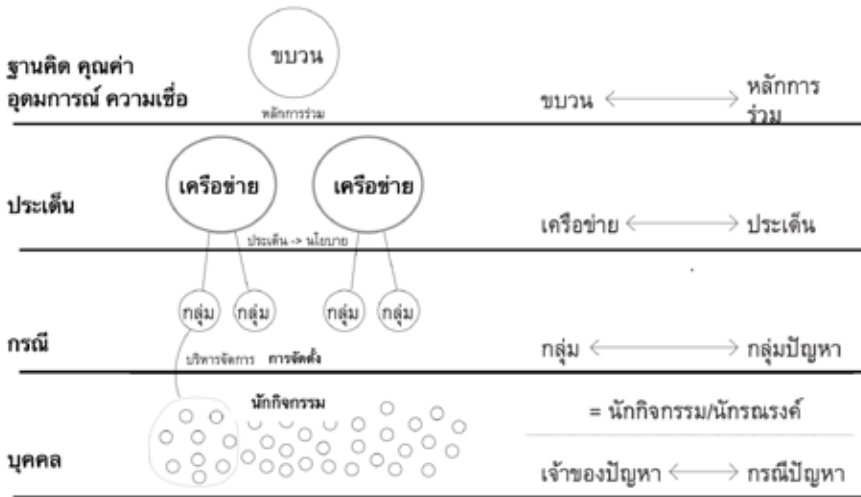
ผลผลิต ธง ดาว สามตัวนี้คือ "ผลสัมฤทธิ์"

แบ่งบทบาท

รู้บทบาทหน้าที่ว่าใครทำอะไรอยู่ตรงไหน

2

4 ระดับชั้นการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมมี 4 ระดับ

1. **ระดับบุคคล** ฐานของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสังคมคือตัวบุคคล นักกิจกรรมมาจากคำว่า activist หมายถึงผู้กระทำการ คนที่พยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ทักษะสำหรับนักกิจกรรมระดับบุคคล เช่น การฟังอย่างตั้งใจ การพูด การประสานงาน การใช้โซเชียลมีเดีย การทำสื่อ การทำบัญชี การทำวิจัย การลงพื้นที่ ฯลฯ เป็นทักษะที่แต่ละคนศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนได้ตามบทบาทหน้าที่

2. **ระดับกลุ่ม** เมื่อมีเคสกรณีปัญหาขึ้นมาจำเป็นต้องมีการจัดองค์กรเพื่อต่อสู้หรือปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันจึงต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม อาจเป็นกลุ่มหลวมๆ หรือกลุ่มทางการ มูลนิธิ สมาคม หรือกลุ่มที่รวมตัวกันด้วยปัญหาเดียวกัน เช่นกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าชีวมวล หรือกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อลงทุนด้วยกัน เช่น สหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์

ทักษะที่จำเป็นในการทำงานระดับกลุ่ม เช่น การพา การนำประเด็น

จับประเด็น สรุปประเด็น การเจรจา การรวบรวมข้อมูล ทำข้อมูลระดับ
กลุ่ม ติดตามประเมินสถานการณ์ การทำโครงการ เป็นต้น

3. **ระดับเครือข่าย** เครือข่ายคือกลุ่มหลายๆ กลุ่มหรือกรณีประเด็นที่คล้ายๆ
กันรวมกันกลายเป็นเครือข่ายที่ทำงานกับประเด็น เช่นกลุ่มที่โดนรัฐบาล
ไล่ที่ก็รวมตัวกันเป็นเครือข่ายรถไฟ เครือข่ายชุมชนใต้สะพาน เครือข่าย
แรงงานนอกระบบ เครือข่ายที่ดิน เครือข่ายที่อยู่อาศัย เครือข่ายการศึกษา
ทางเลือก เป็นต้น จะสังเกตว่าไม่ได้ขึ้นกับพื้นที่แล้วแต่ขึ้นกับนโยบายหรือ
ขึ้นกับโครงสร้างสังคม ขอบเขตของการรวมตัวเป็นนามธรรมมากขึ้น มี
การประสานงานบริหารเครือข่าย

ทักษะที่จำเป็นในการทำงานเครือข่าย เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ มอง
ภาพรวมของประเด็นและเชื่อมโยงได้

4. **ระดับขบวนการ** ขบวนการคือการรวมตัวจากความฝันความเชื่อ คุณค่า แนวคิด
อุดมการณ์และหลักการร่วม ขบวนการจะไม่ได้พูดถึงประเด็นแต่จะพูดถึง
คุณค่าความเชื่อบางอย่างร่วมกัน เป็นนามธรรมสูง เช่นเรื่องสิทธิมนุษย
ชน สิทธิในที่ดิน สิทธิในการศึกษา สิทธิในการเดินทาง ฯลฯ แนวคิด
อุดมการณ์ อุดมคติร่วมกัน

ทักษะในการทำงานขบวนการ เช่น การวิเคราะห์โครงสร้างสังคม การ
ออกแบบสังคมใหม่ การแปรรูปธรรมเป็นนามธรรม

จากนักกิจกรรมรวมตัวกันเป็นกลุ่มจากกรณีปัญหาหรือพื้นที่หรือประเด็น ระดับ
เครือข่ายรวมกันด้วยประเด็น ระดับขบวนการจะรวมกันด้วยอุดมการณ์ความคิดความ
เชื่อทัศนคติคุณค่าร่วม ส่วนใหญ่พวกเราทำงานในระดับกลุ่มและเครือข่าย เพราะ
ปัญหาอุปสรรคขัด สิ่งที่ยากคือยกระดับเครือข่ายไปสู่ขบวนการเพราะต้องถกเถียงกันถึง
ระดับคุณค่าความคิดความเชื่อ

ทักษะที่ใช้ในการทำงานแต่ละระดับเป็นทักษะคนละชุด คนทำงานจัดตั้งจำเป็นต้อง
ตระหนักรู้ตนเองว่ากำลังทำระดับไหนและมองเห็นเชื่อมโยงในทุกระดับได้

4 บทบาทนักกิจกรรม

4 บทบาทนักกิจกรรมในขบวนการเคลื่อนไหว

จุดอ่อน

- พลเมืองไร้เดียงสา (Naive citizen) ไม่ตระหนักว่าผู้กุมอำนาจและสถาบันทั้งหลายต่างสนองผลประโยชน์ของชนชั้นนำ
- ผู้รักชาติยิ่งชีพ (Super-patriot) เชื้อฟุ้งผู้มีอำนาจ รักชาติจนไม่ลืมหูลืมตา
- บางครั้งไม่ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงระบบหรือ โครงสร้าง ทำงานแบบแยกส่วน อาจทำให้เกิดความรู้สึกตีสำหรับปัจเจกบุคคล แต่ไม่ได้ทำให้เห็นตัวระบบที่กดขี่พวกเขา และทำให้เกิดวงจรของการฟุ้งฟิง

คนที่เห็นความต้องการของผู้อื่นและพยายามช่วยเหลือโดยตรงด้วยทรัพยากรที่ตนมีอยู่ เช่น เปิดบ้าน ให้อยู่ ให้การศึกษาเกี่ยวกับการสัมภาษณ์งาน ช่วยบำบัด เยียวยา เลี้ยงอาหารคนอดอยากยากจน ฯลฯ

คนที่ใช้ปฏิบัติการทางตรงเพื่อที่จะป่าวประกาศความจริงอย่างมีพลังและความเชื่อมั่น เช่น คนที่เข้าร่วมในการประท้วงสาธารณะ เดินขบวน ตีแผ่ปฏิบัติการ ทำหายซึ่งหน้า ฯลฯ

จุดอ่อน

- นิยามตัวเองเป็นคนชายขอบ ยึดอัตลักษณ์ความเป็นชายขอบมากเกินไป
- ใช้กลยุทธ์โดยปราศจากยุทธศาสตร์ที่เป็นจริง บางครั้งอ้างว่าจำเป็นต้องใช้ความรุนแรงและทำลายทรัพย์สิน
- มองว่าตัวเองถูกเสมอ และมองว่าคนอื่นไม่ก้าวหน้าพอหรือมีศีลธรรมน้อยกว่า บางทีก็กีดกันความคิดคนอื่นแทนที่จะส่งเสริม
- การกระทำขับเคลื่อนมาจากอารมณ์ด้านลบ ความโกรธ สิ้นหวังและความรู้สึกไร้อำนาจ
- ปฏิเสธการจัดตั้ง ต่อด้านกฎระเบียบ

จุดแข็ง

- มีความเป็นเลิศในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและพยายามช่วยเหลือทุกๆ คนเท่าที่จะทำได้ คนกลุ่มนี้สำคัญมาก ในการทำให้คนอื่นได้รับการบริการ
- ส่งเสริมคุณค่าด้านบวก เช่น ประชาธิปไตย เสรีภาพ ความยุติธรรม
- มีเกราะป้องกันการโจมตีจากพวกสุด

พลเมือง / ผู้ช่วยเหลือ Helper

CITIZEN

REBEL

ขบถ

จุดแข็ง

- พวกเขาทำให้การเคลื่อนไหวมีพลังและมุ่งแบบรับความเสี่ยงของสาธารณะ ด้วยการอุทิศตนอย่างใหญ่หลวง
- พวกเขาชี้ให้เห็นปัญหาที่คนอื่นมองไม่เห็น ชูประเด็นปัญหาให้อยู่ในสายตาสาธารณชน
- ปฏิเสธการละเมิดคุณค่าด้านบวก

ในขบวนการเคลื่อนไหวหนึ่งๆ ประกอบด้วยคน 4 บทบาทดังนี้ แต่ละบทบาทมีจุดแข็ง จุดอ่อนแตกต่างกันในแต่ละช่วงของการเคลื่อนไหว

ไวยาทางสังคม (โดย บิลล์ โมเยอร์ส)

จุดแข็ง

- มีความรู้เกี่ยวกับนโยบายหรือมีความเชี่ยวชาญในงานของตัวเองหรืองานบริการทางสังคม พวกเขาอยู่ในสถานะที่จะเปลี่ยนระบบหรือจินตนาการทางเลือกออกจากระบบที่เป็นอยู่
- ใช้ช่องทางทางการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ใช้การลือขบ การดำเนินการทางกฎหมาย ฯลฯ

นักปฏิรูป / Advocate

REFORMER
CHANGE AGENT

นักจัดตั้ง / Organizer

จุดแข็ง

- พวกเขาเก่ง ในการระดมของปัญหา มีความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าในความสามารที่จะรวมคนและสร้างสรรค์พื้นที่ให้ผู้คนได้บอกเล่าเรื่องราวของตนเอง
- เพิ่มอำนาจประชาชน จัดการศึกษาทำงานจัดตั้งมวลชนรากหญ้า
- ใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเพื่อเคลื่อนไหวระยะยาว สนับสนุนทางเลือกและการเปลี่ยนกระบวนทัศน์

จุดอ่อน

- ด้วยความคุ้นเคยว่าระบบทำงานอย่างไรพวกเขาจึงมักแนะนำให้คนอื่นยอมรับระบบอย่างที่มีนเป็นและปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงราก แทนที่จะใช้ความรู้ของตน ในการสร้างสรรค์การต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ในระยะยาว
- พวกเขาพยายามแก้ปัญหาของผู้รับบริการโดยไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีวิสัยทัศน์ระยะยาว ไม่สนับสนุนการเปลี่ยนกระบวนทัศน์
- ยึดโยงกับผู้มีอำนาจมากกว่าประชาชน
- ถูกจำกัดด้วย โครงสร้างแบบมีลำดับชั้นและปิดตายโดย

คนที่เห็นความจำเป็นของระบบและทำงาน ในระบบทั้งที่รู้ว่าระบบไม่ยุติธรรม แต่พวกเขาเชื่อว่าจะช่วยปรับทิศทางของระบบนั้นได้ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย พวกเขาใช้ความรู้เรื่องระบบของตน ให้เป็นประโยชน์ต่อคนอื่น

คนที่ทำงานจัดตั้งและรวมกลุ่มคนเพื่อเพิ่มอำนาจในการเปลี่ยนแปลงระบบที่ทำร้ายกดขี่ผู้คน รวมกลุ่มคนเพื่อเข้าไปเปลี่ยนแปลงระบบที่ไม่ยุติธรรมนั้น

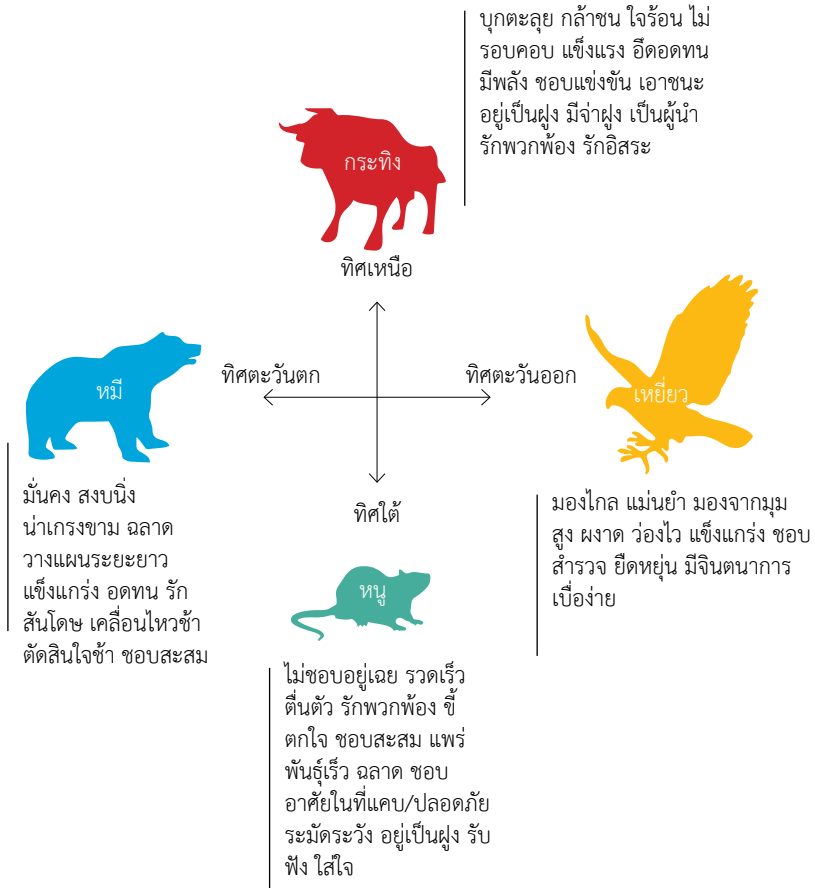
จุดอ่อน

- พวกเขาหมกมุ่นพาคณผู้ช่วยเหลือและนักปฏิรูปที่เข้าไปช่วยระบบที่มีปัญหามากกว่าจะเปลี่ยนมัน บางครั้งก็ออกมาแนะนำเองแทนที่จะ empower คนที่ได้รับผลกระทบให้ออกมาแนะนำด้วยตัวเอง
- ยึดคัมภีร์ (Dogmatic) เชื่อว่ามีวิธีการเดียวที่จะไปถึง
- อุดมคติแบบเพ้อฝัน (Utopian) มีภาพฝันสมบูรณรูปแบบแต่ไม่เชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชน
- ปลีกตัวไปใช้ชีวิตทางเลือกอย่างสัน โดษ

Adapted from Moyer, Bill. *The Practical Strategist*. San Francisco: Social Movement Empowerment Project, 1990.

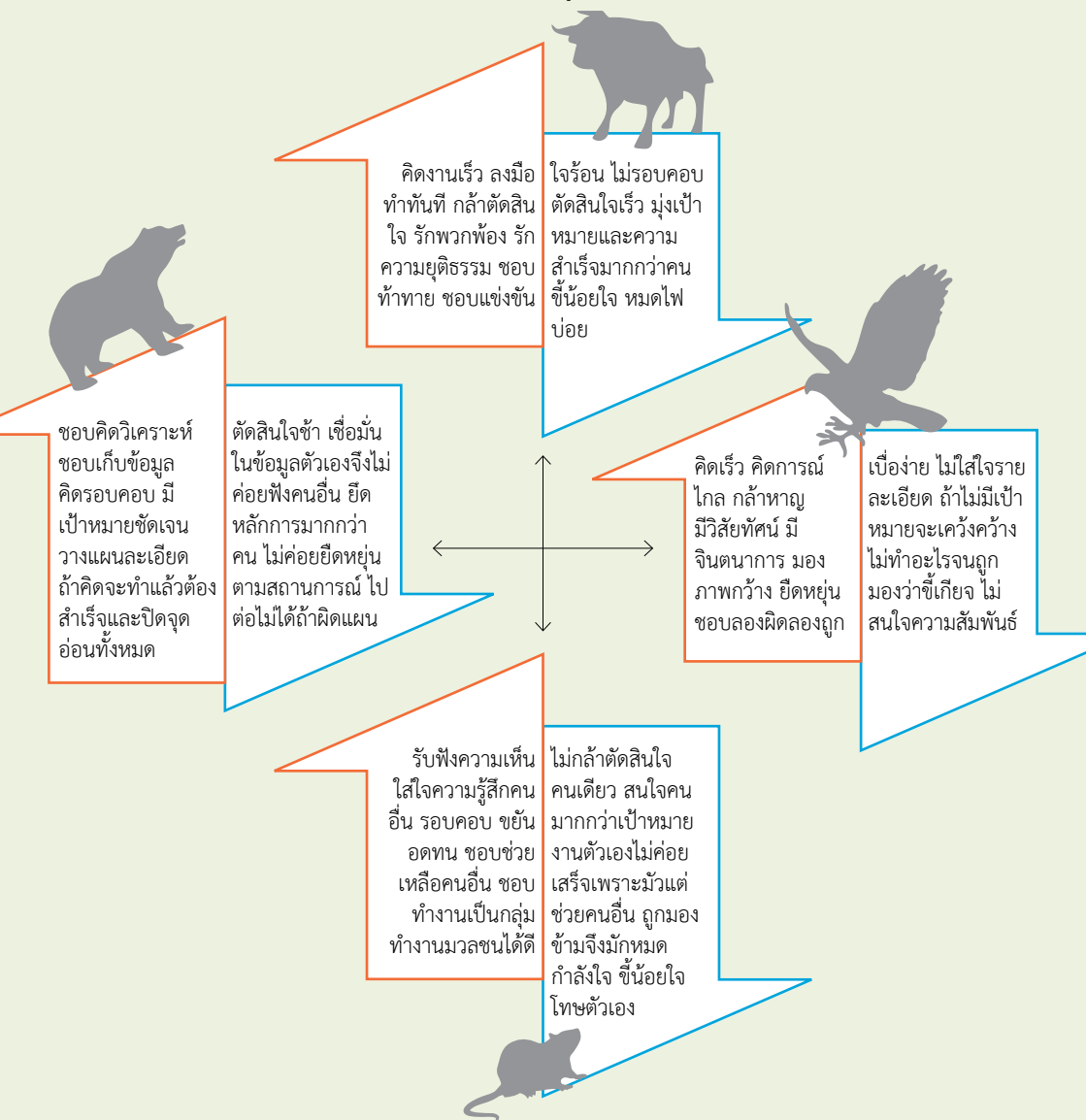
สี่ทิศ

มีการพยายามแบ่งบุคลิกลักษณะจิตนิสัยของคนที่มีบทบาทในกลุ่มเป็น 4 ประเภท
แทนด้วยสัตว์ 4 ทิศ

แกนตั้งเน้นลงมือทำ มุ่งปฏิบัติการและความสัมพันธ์ ใส่ใจความสัมพันธ์ของกลุ่ม
แกนนอนใส่ใจเรื่องความคิด สิ่งที่อยู่ในหัว และความสำเร็จมากกว่าความสัมพันธ์

จุดแข็ง และ จุดอ่อน ของแต่ละทิศในการทำงานกลุ่ม

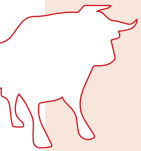

ลักษณะของเป้าหมายของคนสี่ทิศ

หมี่

เป้าหมายมีไว้ทำให้สำเร็จ สิ่งที่ตั้งไว้แล้วต้องไปให้ถึง เป็นเป้าหมายที่มีอยู่จริง เป้าหมายที่บรรลุได้ เป็นจริงได้ คิดคำนวณมาเรียบร้อยแล้ว เป็นเป้าหมายแบบยาวก็ได้ (เช่นยึดเมืองนี้ให้ได้)

กระทิง

เป้าหมายเป็นรูปธรรมเฉพาะหน้า เป้าหมายมีไว้เอาชนะ เป็นเป้าหมายแบบภารกิจ ทำอะไรอย่างไร กระทิงไม่ได้ปฏิเสธเป้าหมายระยะยาวแต่มันไม่ส่งผลให้เขา (เช่นตีประตูเมืองนี้ให้แตก)

เหยี่ยว

เป้าหมายไม่ค่อยเป็นรูปธรรม เป้าหมายเป็นนามธรรม (เช่นยึดประเทศ ไม่ใช่แค่ยึดเมือง ยึดเมืองเป็นเป้าหมายหนึ่งของเขาเท่านั้น ด้านไม่ดีคือ เติร์ยมตีเมืองอื่นต่อทั้งที่ยึดเมืองนั้นไม่สำเร็จ) จึงดูเหมือนไม่ใส่ใจเป้าหมายเฉพาะหน้าเท่าไร เป็นเพราะเขาเห็นเป้าหมายใหญ่ มองเป้าหมายเชิงนามธรรม

หมี

เป้าหมายเฉพาะหน้า เป้าหมายคือทำให้กองทัพยังอยู่ กองทัพต้องแข็งแกร่ง

เพราะมีคนทั้งสี่แบบกลุ่มจึงอยู่ได้ สี่ทิศทำให้รู้ว่าใครเหมาะกับงานแบบไหน ทำให้เราประเมินกลุ่มได้และใช้พลังของแต่ละทิศเพื่อสร้างกลุ่มจัดตั้งที่ใช้อำนาจร่วม

มีปฏิบัติการเพื่อบรรลุผล

กลุ่มจัดตั้งจำเป็นต้องมีปฏิบัติการ

ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง 3 แบบ

1. **โน้มน้าว** ให้เหตุผล ให้ข้อมูล ให้ความเห็นใจให้ถูกคิด มีโฆษณาอื่น เช่น แทนที่จะพัฒนาประเทศด้วยอุตสาหกรรมหนักเปลี่ยนไปทำเกษตรดีกว่า มีทางเลือกใหม่ให้คนจำนวนหนึ่งก็จะเปลี่ยนใจ มีทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนใจเขา หรือไปบอกว่าถ้าทำอย่างนี้ไม่ดี ซึ่งปกติคนไม่ฟัง เรา ต้องมีกลยุทธ์ต่างๆ เช่น สุนทรพจน์ จดหมายเปิดผนึก คำประกาศ สาธารณะ ทำป้าย ใบปลิว จุลสาร หนังสือพิมพ์ คลิป ประท้วง แสดงดนตรี ฯลฯ นี่คือการบวนการทั้งหมดที่ใช้โน้มน้าวทำให้เขาเปลี่ยนใจ
2. **แทรกแซง** คือการทำให้คนที่ตัดสินใจไปแล้วทำงานอย่างไม่ปกติซึ่งส่งผลให้เกิดการไม่คุ้ม ทำแล้วไม่คุ้ม เพิ่มต้นทุนให้เขา เช่น ยื่นประท้วง ปิดถนน ยึดที่ดิน กอดต้นไม้ เปิดเผยตัวตนของเจ้าหน้าที่ แทรกแซง กระบวนการทำงานทำให้ต้นทุนสูงขึ้น เอาโซ่ไปล็อกประตูร้านค้าให้เข้าไม่ได้ ขุดตัวเองฝังลงไปบนดินเพื่อประท้วงการตัดต้นไม้ เมาสถานที่ประชุมที่ไม่มีคนอยู่
3. **ไม่ให้ความร่วมมือ** ทำให้เขาทำไม่ได้ ปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือ เช่น งดซื้อสินค้า ไม่จ่ายหนี้ ไม่จ่ายภาษี ไม่ยื่น ปฏิเสธการเกณฑ์ทหาร ไม่ขายของให้ ไม่สนทนาด้วย

ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง 3 แบบ

การเตรียมตัวก่อนปฏิบัติการ

ปฏิบัติการแต่ละครั้งต้องใช้พลังงานมหาศาล ดังนั้นเราต้องมั่นใจว่าการไปเข้าร่วมของเราต้องได้ผล เราเข้าร่วมเพื่อหนุนเสริมปฏิบัติการ เราแต่ละคนทำสิ่งต่างๆ ได้อีกมาก และยุทธวิธีทั้งหลายย่อมเสี่ยงมากน้อยต่างกันไป เราจึงตระหนักและเต็มใจรับความเสี่ยงขณะเข้าร่วม

แน่นอนเราไม่อาจเปลี่ยนโลกนี้ได้โดยลำพัง การเรียนรู้การทำงานร่วมกับคนอื่นถือเป็นงานยากที่สุดของนักกิจกรรม

วัฒนธรรมรักษาความปลอดภัย (Security Culture)

Security Culture หรือวัฒนธรรมรักษาความมั่นคง เป็นคำเดียวกับที่ฝ่ายรัฐมักใช้เป็นเหตุผลสร้างความชอบธรรมในการละเมิดสิทธิของประชาชน ซึ่งนักกิจกรรมเองก็รับเอาวัฒนธรรมนี้มาโดยไม่รู้ตัว กล่าวคือ

เนื่องจากปฏิบัติการแต่ละครั้งเป็นการเคลื่อนไหวต่อต้านผู้มีอำนาจจึงไม่แปลกที่จะถูกเพ่งเล็งสะกดติดตามจากเจ้าหน้าที่รัฐเป็นพิเศษ เราจึงมักปฏิบัติการท่ามกลางบรรยากาศของความลับ ระแวงสงสัย คอยสังเกตคนโน้นคนนี้เป็นสันติบาลหรือไม่เป็นสายข่าวใคร มาจากสายไหนกลุ่มไหน

วัฒนธรรมรักษาความปลอดภัยหรือ “ปิดลับ” เป็นปัญหาหนึ่งของปฏิบัติการเลยก็เดี๋ยวนเพราะมันทำให้

- กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้ผู้คนได้ทำในสิ่งที่ตั้งใจจะ来做
- เราปฏิบัติต่อคนอื่นด้วยความหวาดระแวง แทนที่จะโอบรับอย่างมิตรสหาย จนบ่อยครั้งมีบางคนหลุดออกจากกลุ่มไปอย่างน่าเสียดาย
- เราปฏิบัติการแต่ในวงแคบๆ เฉพาะคนที่เราไว้ใจเท่านั้น ปฏิบัติการก็ไม่ขยายวงหรือเปิดให้คนอื่นเข้าร่วม
- เกิดลำดับชั้นขึ้นในกลุ่ม มีวงใน-วงนอก มีชั้นความลับหลายระดับ เพราะการปิดลบบนนั้นหมายความว่ามีความลับที่บางคนไม่รู้ มีคนไม่กี่คนที่รู้ข้อมูลมากกว่าคนอื่นในขณะที่คนอื่นอีกมากแทบไม่รู้อะไรเลย สิ่งนี้คือรากฐานของลัทธิชนชั้นนำอันนำไปสู่ความไม่เป็นประชาธิปไตยในกลุ่ม

ถ้าเรายังหลีกเลี่ยงวัฒนธรรมนี้ไม่ได้ สิ่งที่เราพึงปฏิบัติคือ

- ⇒ เคารพคนอื่น เคารพในความจำเป็นด้านความปลอดภัยของคนอื่น
- ⇒ อย่าคิดว่าเขาระวังเราเป็นการส่วนตัว
- ⇒ อย่าเปลี่ยนท่าทีของเราเพียงเพราะคนอื่นมีท่าทีไม่เป็นมิตร
- ⇒ ไม่กล่าวหานักกิจกรรมคนอื่น
- ⇒ อย่าแสดงให้ใครเห็นว่าเรารู้ว่าใครเป็นคนจัดตั้ง วางแผนหรือนำปฏิบัติการ โดยเด็ดขาด อย่าไปคิดว่ามันเท่าที่รู้เรื่องพวกนี้ เรื่องเท่าๆ ที่เราควรทำคือ เป็นเอกภาพกับนักกิจกรรมคนอื่นๆ และถือว่าข้อมูลที่เราได้มาเป็นความลับ ไม่โอ้อวดหรือเที๋ยวบอกใคร ถ้ามีคนถามว่าปฏิบัติการนี้ใครเป็นคนต้นคิดหรือใครจัดตั้งก็ให้เปลี่ยนเรื่องคุย การโกหกตำรวจถือว่าผิดกฎหมาย แต่การปฏิเสธจะให้ปากคำไม่ถือว่าผิดกฎหมาย ถ้าตำรวจถามว่าใครเป็นคนต้นคิดก็ให้บอกว่า “ฉันไม่พูดเรื่องนี้” พูดประโยคนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกว่าอีกฝ่ายจะเบื่อไปเอง
- ⇒ พึงระลึกว่ามีสายตำรวจรู้ว่าเรากำลังทำอะไร ถ้าเรายืนยันว่าสิ่งที่เราทำเป็นการแสดงออกตามสิทธิก็ไม่มีอะไรต้องปิดบัง ยิ่งพวกเขารู้มากเท่าไรก็ยิ่งรู้ว่าพวกเราไม่ใช่ความรุนแรง เป็นประชาธิปไตย และสร้างสรรค์ยิ่งนัก
- ⇒ อย่าแชร์ข่าวลือมั่วๆ ระมัดระวังการกระจายข้อมูลข่าวสาว

Note: หัวใจของวัฒนธรรมการรักษาความปลอดภัย คือการกระจายข้อมูลบนพื้นฐานของสิ่งที่จำเป็นต้องรู้เท่านั้น ในบางกรณีคนทั้งเมืองอาจจำเป็นต้องรับรู้ปฏิบัติการของเราล่วงหน้ามันจึงจะประสบความสำเร็จ แต่ในบางกรณีกฎความสำเร็จอยู่ที่อย่าให้คนนอกเรื่องปฏิบัติการนี้ ให้รู้เฉพาะในแวดวงที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น ทุกคนที่เกี่ยวข้องในปฏิบัติการต้องทำความเข้าใจร่วมกันว่าความปลอดภัยระดับไหนที่เหมาะสม มีข้อตกลงร่วมกัน ต้องระงับเงื่อนไขด้านความปลอดภัยให้ชัดเจนตั้งแต่ต้น

ความเสี่ยงและความกลัว

ตระหนักว่าความเต็มใจที่จะรับความเสี่ยงของเราเปลี่ยนไปตลอดช่วงปฏิบัติการ และพฤติกรรมของตำรวจใจทำให้เรากลัว ถ้าเรายอมให้ความกลัวขณะเราเท่ากับยอมให้ระบอบที่เราต่อสู้อยู่นั้น ฮอปกินส์เคยกล่าวไว้ในสารคดี This is What Democracy Looks Like (2000) ว่า “ความกลัวที่คุณกำลังรู้สึก ก็คือการได้ลิ้มรส เสรีภาพเป็นครั้งแรก”

แนวทางจัดการความเสี่ยง

- ⇒ ตรวจสอบดูว่าปฏิบัติการอาจถูกตรวจสอบหรือติดตามด้วยวิธีการใดบ้าง เช่น กล้องวงจรปิด การใช้โทรศัพท์ (ทั้งเบอร์ที่โทรและสิ่งที่พูด) สถานที่ที่ไปและคนที่พบเจอ ระมัดระวังเป็นพิเศษเกี่ยวกับสถานที่ประชุม สิ่งของที่หึ่งลงถึงขยะและไฟล์ในคอมพิวเตอร์ สร้างรหัสขึ้นมาและเตรียมพยานสำหรับอ้างที่อยู่ไว้ในกรณีจำเป็น
- ⇒ ปฏิบัติการที่ต้องการความปลอดภัยระดับสูง อาจต้องใช้เวลาสอบถามว่าจะเก็บความลับ อย่าละเมิดข้อตกลงเกี่ยวกับความปลอดภัยเด็ดขาดไม่ว่าปฏิบัติการนั้นจะผ่านไปนานแค่ไหน
- ⇒ ตรวจสอบให้แน่ใจว่าทุกคนที่มาเข้าร่วมมีคนอื่นในกลุ่มรับประกันว่าเป็นคนที่ไว้ใจได้ และเป็นคนที่เต็มใจให้การเท็จยิ่งกว่าจะส่งเพื่อนในกลุ่มเข้าคุก เราควรดำเนินการตามระดับความปลอดภัยสูงสุดที่ตกลงกันไว้แล้วค่อยลดระดับภายหลัง
- ⇒ ทุกคนที่เกี่ยวข้องในปฏิบัติการควรรับรู้และเตรียมตัวสำหรับความเสี่ยง รวมทั้งข้อหาอาญาที่อาจโดนถึงตัวด้วย สิ่งสำคัญคือรู้สึกพร้อมแค่ไหนก็ทำแค่นั้น อย่าทำเกินกว่านั้น เพราะถ้าเกิดบาดเจ็บหรือถูกจับหรือมีเรื่องเดือดร้อนอื่นๆ ในการร่วมปฏิบัติการในระดับความเสี่ยงที่ไม่ได้เตรียมใจไว้ ผลกระทบที่ตามมาอาจเลวร้ายมาก วิธีที่ดีกว่าคือเริ่มต้นที่ลีน้อย สะสมประสบการณ์การเข้าร่วมในปฏิบัติการ ดีกว่ากระโจนเข้าไปทำกิจกรรมแบบปุ่มป๋าม เจอประสบการณ์แยๆ แล้วก็เลิกทำกิจกรรมไปเลย

⇒ ถ้าปฏิบัติการนั้นเสี่ยงถูกจับสูงควรเตรียมการสนับสนุนด้านกฎหมายไว้
ดังนี้

- หมายเลขโทรศัพท์เพื่อขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย ใช้ปากกาแบบ
ลบออกไม่ได้เขียนหมายเลขไว้บนร่างกาย
- ผู้สังเกตการณ์ด้านกฎหมายที่คอยตรวจสอบติดตามและบันทึกการ
ทำงานของตำรวจ ผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายควรเปิดสาย
รับโทรศัพท์ตลอดเวลาที่มีปฏิบัติการ ควรรู้จักชื่อเต็มของผู้ร่วมกิจกรรม
ที่อาจถูกจับเพื่อจะได้ตรวจสอบสถานะของพวกเขาได้
- เงินประกันตัว ควรเตรียมเงินประกันตัวไว้ล่วงหน้าจะช่วยประหยัดเวลา
และพลังงานได้มากในยามฉุกเฉิน เราอาจเปิดการแสดงเพื่อเรียกราย
กันเงินกำไรจากร้านค้าของนักกิจกรรมเอาไว้ หรือเปิดรับบริจาคจากผู้
เห็นด้วยกับปฏิบัติการ สิ่งสำคัญคือเงินทุนสำหรับประกันตัวนี้ต้องเก็บ
ไว้กับคนที่ไว้ใจได้และตามตัวได้ง่าย
- ทัศนคติที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกจับกุมทันทีและว่าความให้
ในศาล หาหนายที่เข้าใจและไว้ใจได้เอาไว้ เราอาจต้องติดต่อเตรียม
ไว้หลายคนสำหรับปฏิบัติการใหญ่ๆ ติดต่อไว้ล่วงหน้า ระบุวันเวลาที่
อาจต้องขอความช่วยเหลือ แต่อย่าบอกรายละเอียดของปฏิบัติการให้
หนายความรับรู้ เพราะอาจทำให้หนายความมีความผิดฐานสมรู้ร่วมคิด
เพื่อให้หนายความทำงานได้ง่าย จงอย่าดึงหนายความเข้ามาพัวพันกับ
อะไรก็ตามที่ขัดต่อตัวบทกฎหมาย
- กลุ่มคนที่พร้อมจะให้การสนับสนุนด้านกำลังใจ การเงิน และการเดิน
ทางระหว่างการดำเนินคดีในศาล
- ควรศึกษากระบวนการและเอกสารที่ต้องใช้ในการประกันตัว จำนวน
เงินที่ต้องใช้ ฯลฯ คนที่มีโรคประจำตัวและต้องกินยาเป็นประจำ ควร
พกยาติดตัวไว้หรือเตรียมใบรับรองแพทย์ที่ระบุยาที่ต้องใช้ติดตัวไว้ด้วย

⇒ คิดไว้ล่วงหน้าว่าควรใช้สื่อมวลชนอย่างไร บางคดีเราควรเรียกร้องความ
สนใจจากสื่อมากๆ บางคดีควรเงียบๆ คิดดีๆ ว่าแต่ละกรณีวิธีไหนจึงจะให้
ประโยชน์สูงสุด

ศัพท์เกี่ยวกับความเสี่ยง

เขียว: กิจกรรมที่ “ปลอดภัย” ที่คาดว่าจะไม่เสี่ยงที่จะถูกตำรวจจับกุม เพราะว่ามันถูกกฎหมายหรือได้รับอนุญาตจากรัฐ

เหลือง: การต่อแย้งและปฏิบัติการทางตรง ซึ่งอาจนำไปสู่การจับกุมหรือโจมตี แต่ก็จบลงด้วยความปลอดภัย

แดง: ยุทธวิธีที่คาดว่าจะทำให้ตำรวจก้าวร้าว อาจรวมถึงอาชญากรรมต่อทรัพย์สิน การพยายามฝ่าแนวตำรวจ หรือปฏิบัติการทางตรง เช่น การปิดล้อมพื้นที่ที่อ่อนไหวเป็นพิเศษ เนื่องจากปฏิบัติการ “แดง” ที่วางแผนไว้ล่วงหน้ามักจะเป็นความลับ และจัดโดยกลุ่มเล็กๆ ซึ่งคนเข้าร่วมอื่นๆ ตกอยู่ในสภาพเสี่ยงได้เพราะมีคนอยู่ไม่กี่คนในปฏิบัติการนี้

ใบวางแผนปฏิบัติการ

การทำใบวางแผนปฏิบัติการสำคัญอย่างมากที่ต้องทำไปตามลำดับ เริ่มจากส่วนแรกสุด อย่าเริ่มต้นที่ยุทธวิธี (เช่น เดินขบวน ปิดกั้น ชูป้าย ฯลฯ) เราเคยลองแล้ว และไม่ได้ผลดีเท่าไร

<p>เป้าหมายที่เราต้องบรรลุคืออะไร* เป้าหมายของเราชัดเจน จับต้องได้ ชนะได้ หรือเปล่า?</p> <p>* ปฏิบัติการหลายต่อหลายครั้งทำขึ้นเพื่อตอบสนองเป้าหมายที่มีหลายข้อ เราต้องจำไว้เสมอว่า กระบวนการพัฒนาองค์กรและทักษะของเรานั้นสำคัญพอๆ กับเป้าหมายภายนอกที่เร่งด่วน</p>
<p>กลุ่มเป้าหมาย: คนกลุ่มไหนที่เราพยายามสร้างผลกระทบ/ระดม/ชักจูง? มีกลุ่มเป้าหมายอื่นอีกหรือไม่ที่เราต้องนำเสนอประเด็น</p>
<p>วิเคราะห์สายสัมพันธ์: ประเด็นนี้ส่งผลกระทบกับใครมากที่สุด ใครขัดขวางเรา ใครเป็นพันธมิตรของเรา ใครที่อาจจะกลายเป็นพันธมิตรของเรา ใครที่เราต้องเก็บไว้ให้เป็นกลาง</p>
<p>ทรัพยากร: อะไรที่เรามีอยู่ในตอนนี้ อะไรคือจุดอ่อนที่สุดของเราในด้านทรัพยากร</p> <p>ระดมคน: เราต้องการ/ต้องมีคนจำนวนเท่าไรเพื่อปฏิบัติการนี้? เราระดมคนมาได้มากน้อยแค่ไหน? มีเป้าหมายของจำนวนคนที่เข้าร่วมหรือเปล่า? มีแผนการระดมคนที่ดีหรือยัง รวมถึงเตรียม sms โทรศัพท์ อีเมล เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ เตือนคนที่จะมาพร้อมก่อนวันปฏิบัติการแล้วหรือยัง? เราจะเปลี่ยนแปลงแผนการอย่างไรถ้ามีจำนวนคนไม่พอ?</p>
<p>ยุทธวิธีที่ดีที่สุดของเราที่จะใช้ทรัพยากรที่มีให้บรรลุเป้าหมาย มีอะไรบ้าง เลือกยุทธวิธีที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย</p>
<p>สาร/ข้อเรียกร้อง: สารที่เราต้องการสื่อออกไปคืออะไร? ใครคือกลุ่มผู้รับสารอื่น ๆ นอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมาย เราต้องการให้พวกเขาทำอะไร เราต้องการให้พวกเขาทำอะไร? สารที่สื่อออกไปกับกลุ่มเป้าหมายสอดคล้องกันในลักษณะที่เข้าใจได้ง่ายหรือเปล่า? เราสรุปสารนั้นให้เป็น “สโลแกน” ได้ไหม? คำขวัญ หัวข้อ ประโยคเด็ดของเราคืออะไร? เขียนลงบนแผ่นป้ายได้พอดีไหม? ข้อเรียกร้องชัดเจนและเข้าใจง่ายหรือเปล่า? มีข้อเรียกร้องอื่นสำรองไว้เป็นทางเลือกหลายๆ ทางหรือยัง?</p>

<p>การนำเสนอ: เราจะนำเสนอด้วยอารมณ์แบบไหน (แบบประณามให้อาย แบบ สนับสนุน ให้ความรู้ เผชิญหน้า ไร้อาลัย งานฉลอง) สื่อสารอย่างไร? เวทีปราศรัย การแสดง อ่านบทกวี บอร์ดเล่าเรื่องราว วิดีโอ ฯลฯ</p> <p>จะเผยแพร่สารออกไปอย่างไร? ใช้ใบปลิว โปสเตอร์ เว็บไซต์ อีเมล เพชฌฆาต ทวิตเตอร์ โปสเตอร์ โฆษณา ฯลฯ</p>
<p>จังหวะเวลา: เราจะปฏิบัติการเมื่อไร?</p>
<p>สถานที่ปฏิบัติการ: สถานที่ปฏิบัติการของเราเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายอย่างไร? มันเป็นส่วนหนึ่งอันเดียวกันหรือไม่? หากกำลังตัดสินใจเลือกสถานที่ปฏิบัติการ ที่ไหนที่จะช่วยให้เกิดการสื่อสารที่ดีที่สุดและส่งเสริมปฏิบัติการของเรา (ข้อพิจารณา ในการเลือกสถานที่ปฏิบัติการคือขนาด ความโดดเด่น การเข้าถึง ใกล้ถนน สัญญาณโทรศัพท์ รั้ว ความปลอดภัย บาทวิถี สถานที่สาธารณะใกล้เคียง ที่จอดรถ ที่พัก ฯลฯ) เราสำรวจอาคารและทำแผนผังของชั้นต่างๆ หรือยัง? ลิฟต์ บันได ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายรถเมล์ อยู่ตรงไหน? สถานที่นั้นรองรับสมาชิกผู้พิการได้หรือไม่? มีกล้องวงจรปิดหรือเปล่า? ฯลฯ</p>
<p>กำหนดการของงานด้านการจัดการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงระหว่างการทำปฏิบัติการ</p>
<p>การคาดหมายสถานการณ์: อะไรจะเกิดขึ้นบ้าง? ปฏิบัติการจะออกมาแบบไหน? ปฏิบัติการเป็นเชิงสัญลักษณ์หรือขัดขวางชีวิตประจำวันของสังคม? ปฏิบัติการ สาธารณะหรือปฏิบัติการลับ? ปฏิบัติการของเราสนุกสนานและมีพลังหรือเปล่า? กลุ่มของเราสบายใจกับแผนการที่วางไว้ไหม? แผนการนี้จะอยู่นอกประสบการณ์ ของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่? มันต้องมีจุดเริ่มต้น จุดตรงกลางและจุดสิ้นสุดหรือ เปล่า? ปฏิบัติการสามารถสื่อสารโดยไม่ต้องใช้คำพูดได้หรือไม่? ปฏิบัติการของ เราตรงกับเหตุการณ์อื่นที่มาช่วงชิงความสนใจไปไหม? ประชาชนจะมาร่วมได้ไหม?</p>
<p>แผนสำรอง สำหรับปฏิกิริยาที่คาดการณ์ได้ (เช่น ฝนตก คนมาน้อย ตำรวจสกัด ทางไป อีกฝ่ายจัดมือบมาเผชิญหน้า ฯลฯ)</p> <p>ถ้าพวกเขา.....</p> <p>เราจะ</p>

หมายเหตุ: อย่าเขียนอะไรที่เป็นสิ่งผิดกฎหมายลงในนี้

โครงสร้างพื้นฐานของปฏิบัติการ/การชุมนุม

1) จุดนัดพบ/ศูนย์ต้อนรับ: คล้ายที่ทำการใหญ่ของม็อบ ที่นี้จะมีแผนที่กำหนดการ กิจกรรม ใบปลิว กระดานติดประกาศเบอร์โทรศัพท์สำคัญๆ และกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้คนจะเข้าร่วมได้

2) ศูนย์อื่นๆ: อาจจะต้องอยู่ที่เดียวกับจุดนัดพบหรือโดยรอบก็ได้

○ ที่ประชุม (สำหรับ **สภาวจก** หรือการประชุมอื่นๆ)

○ ที่ผลิตอุปกรณ์ปฏิบัติการหรืองานศิลปะ

○ คลินิกปฐมพยาบาล

○ พื้นที่เตรียมอาหารน้ำดื่ม

○ รถสุชา

○ ศูนย์สื่อมวลชนอิสระ
ปฏิบัติการทุกครั้งจะมีการตั้งศูนย์นี้ขึ้นมาเพื่อช่วยให้คนทำหน้าที่สื่อได้ด้วยตัวเอง (ดู www.indymedia.org)

สภาวจก เป็นการประชุมใหญ่ทุกคืนซึ่งทุกกลุ่มเครือข่ายจะต้องส่งตัวแทนมาร่วม การประชุมนี้ไม่เปิดให้สื่อมวลชน (แม้แต่สื่อทางเลือก) และตำรวจเข้าร่วม

ในที่ประชุมนี้ตัวแทนจะรายงานสถานการณ์ล่าสุดและวางแผนกรอบของปฏิบัติการ นั้นหมายความว่ามีการตัดสินใจบางอย่างเกิดขึ้น เช่น กลุ่มใหญ่จะพบกันที่ไหน เวลาและสถานที่ที่จะ “เชียว” (ไม่มีการเผชิญหน้า และ “ปลอดภัย” ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้สำหรับคนที่จะไม่ถูกจับ) หรือ “เหลือง” (ปฏิบัติการท้าทายซึ่งหน้าที่อาจเสี่ยงถูกตำรวจตอบโต้)

3) **วงจัดการศึกษา:** ทำให้เป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการในที่ชุมนุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์สถานการณ์ และศึกษาปฏิบัติการไร้ความรุนแรงจากที่ต่างๆ ทั่วโลก

การจัดวางบทบาทและเตรียมอุปกรณ์

จัดตั้งทีมงาน: พัฒนาโครงสร้างการตัดสินใจ กำหนดตัวบุคคลหรือทำบัตรให้ทีมงานทั้งหมด แจกแจงบทบาท พื้นที่ความรับผิดชอบ

- ผู้นำทีม/การเดินทาง
- ฝ่ายประสานงานกับตำรวจ
- การ์ด ผู้รักษาความสงบ สันติสภิกษิพยาน ฝ่ายความปลอดภัย ฝ่ายจราจร
- ฝ่ายแจกใบปลิว
- ฝ่ายประสานงานกับสื่อมวลชน
- โฆษก/ผู้ดำเนินรายการ/พา
- ทีมงานติดตั้งอุปกรณ์/เครื่องมือ
- ทีมงานเก็บกวาดทำความสะอาด
- คนขับรถ
- ผู้นำการร้องเพลง/ตะโกนคำขวัญ
- การแจกจ่ายและรวบรวมอุปกรณ์การประท้วง
- การแจกจ่ายและรวบรวมเครื่องมือต่างๆ
- ฝ่ายต้อนรับผู้เข้าร่วมลงชื่อ
- ทีมประกันตัว ทนายความ

วัสดุอุปกรณ์และฝ่ายบำรุงกำลัง: มีของเหล่านี้ครบหรือยัง?

- ป้าย ป้ายผ้า ธง อุปกรณ์ประท้วง: ทำให้มันเห็นชัด มีส่วนร่วมง่าย รูปภาพสื่อความหมายแทนคำนับพัน
- ใบปลิวสำหรับวันปฏิบัติการ
- โทรโข่งกับถ่าน/แบตเตอรี่, ไมค์ลอย ไมค์เคลื่อนที่
- กระดาษลงชื่อ กระดาษแปะคลิปบอร์ด ปากกา
- อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดเสียง เช่น กลอง เครื่องดนตรี
- หุ่นหรืออุปกรณ์งานศิลปะอื่นๆ
- คำแนะนำทางกฎหมาย คำแนะนำจากตำรวจ
- กล้องถ่ายรูป ถ่ายวิดีโอ
- อาหาร เครื่องดื่ม น้ำเปล่า
- พาหนะขนส่ง คนขับและแผนที่เส้นทาง
- ปลอกแขนฝ่ายรักษาความปลอดภัย
- เอกสารแถลงการณ์สำหรับสื่อมวลชน
- อุปกรณ์สื่อสาร (วิทยุ โทรศัพท์)
- เงินสำหรับค่าใช้จ่ายด้านกฎหมาย

เตรียมพร้อมด้านต่างๆ

- การสื่อสาร: เราจะสื่อสารกันอย่างไรระหว่างปฏิบัติการ? ต้องใช้เครื่องมืออะไรบ้าง? มีข้อตกลงในการสื่อสารอะไรบ้าง?
- การประสานงาน/เตรียมตัว: ประชุมเตรียมงานเพื่อประเมินสถานการณ์ ชักซ้อมความเข้าใจถึงสิ่งที่ต้องทำ
- การฝึกอบรม: ผู้เข้าร่วมเตรียมพร้อมสำหรับบทบาทในปฏิบัติการของตนหรือเปล่า?
- กฎหมาย/ตำรวจ: เราจะขออนุญาตหรือไม่ เราจะจัดทีมประสานงานกับตำรวจในวันนั้นหรือไม่?
- ฝ่ายสนับสนุนด้านกฎหมาย: ยุทธศาสตร์ แผนการ การระดมคน การฝึกอบรม การยื่นประกันตัว อาหาร คนขับรถ การขึ้นศาล ฯลฯ...มีข้อมูลด้านกฎหมายครบถ้วนหรือยัง? มีหนทางความที่ติดต่อได้ทันทีหรือเปล่า?
- ความปลอดภัย/แผนการเดินทาง: จำเป็นต้องใช้อะไรบ้าง? ใครจะประสานงาน ฝึกอบรม ระดมคน? ตำรวจเตรียมการรับมืออย่างไร? จะคุ้มครองผู้เข้าร่วมอย่างไร จะจัดการกับคนที่ช่วยทำให้เกิดความรุนแรงอย่างไร?
- สื่อ: เราจะประชาสัมพันธ์ประเด็นของเราอย่างไร? ถ้าต้องการให้สื่อมวลชนมาทำข่าวทำสิ่งเหล่านี้หรือยัง:
 - ▶ โทรไปผู้สื่อข่าวก่อนวันปฏิบัติการจริงเพื่อให้ข้อมูล ภูมิหลัง สร้างกระแสข่าว
 - ▶ ส่งแถลงการณ์ให้สื่อมวลชนล่วงหน้า 1 วัน โทรหาบรรณาธิการโต๊ะข่าวก่อนวันปฏิบัติการ 1 วัน
 - ▶ เตรียมแถลงการณ์หรือเอกสารสำหรับแจกสื่อ (รวมทั้งข้อมูลที่เป็นภูมิหลัง) สำหรับแจกในวันปฏิบัติการ
 - ▶ กำหนดตัวบุคคลและฝึกอบรม/เตรียมตัวให้โฆษกที่จะเป็นคนพูดกับสื่อในวันปฏิบัติการ

ในการเตรียมตัวไปประท้วง นักกิจกรรมทุกคนควรจะ

- ▶ คิดไว้ล่วงหน้า ว่าอะไรบ้างที่จำเป็นต้องมีและต้องนำไป ต้องรู้ว่าน่าจะเกิดอะไรขึ้น รู้ว่าจะหาความช่วยเหลือได้ที่ไหน และคิดวิธีการที่จะติดต่อกับเพื่อนให้ได้หากพลัดหลงกัน

- ▶ รู้ว่าอาวุธหมายเลขหนึ่งที่ตำรวจใช้คือ “ความกลัว” ถ้าเราควบคุมความกลัวของเราได้ไม่ว่าจะสเปร์ย์พริกไทยหรือยุทธวิธีอื่นใดของตำรวจเราก็รับมือได้ไม่ยาก
- ▶ ว่องไวถ้าเห็นสัญญาณอันตรายหรือมีการเตือน คอยสังเกตว่ร่างกายและจิตใจของคุณส่งสัญญาณว่ามีปัญหาอะไรหรือไม่ และทำให้คนที่กำลังตื่นกลัวสงบลงให้ได้
- ▶ ระวังข่าวลือ ส่วนมากจะเป็นข่าวลวงที่สร้างความกลัว จึงรับมือข่าวลือด้วยความจริงที่คุณรู้
- ▶ จุดบันทึกการกระทำ ความโหดเหี้ยมของตำรวจ อันตรายและความเสียหายที่ตำรวจกระทำ

ระบบบัดดี้ และกลุ่มเครือข่าย

บัดดี้ คือกลุ่มคน 2 หรือ 3 คนที่เกาะกลุ่มและดูแลกันและกันตลอดช่วงปฏิบัติการ การเป็นบัดดี้หมายถึงเราจะไม่ทอดทิ้งคนในกลุ่มและสร้างหลักประกันว่าไม่มีใครถูกหลงลืม

- รู้ว่าบัดดี้ของตนมีโรคประจำตัวอะไรเป็นพิเศษหรือไม่
- คอยตรวจสอบว่าบัดดี้ยังเกาะกลุ่มอยู่
- คอยดูแลใส่ใจทั้งในเรื่องอาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า การรักษาพยาบาล
- ออกจากที่ชุมนุมพร้อมบัดดี้หากเขาต้องการไป ไม่ว่าด้วยเหตุผลอะไร
- คอยสังเกตอารมณ์ของบัดดี้และพยายามปลอมให้เขาสงบลงเมื่อจำเป็น
- บอกฝ่ายสนับสนุนทางกฎหมายหากบัดดี้ถูกจับ
- เรียกหาผู้สังเกตการณ์และแพทย์พยาบาลเมื่อบัดดี้ถูกทำร้ายบาดเจ็บ

กลุ่มเครือข่าย คือกลุ่มเล็กๆ ที่เตรียมตัวและออกปฏิบัติการร่วมกัน กลุ่มเครือข่ายมีการนำของตัวเอง สามารถปฏิบัติการเองหรือเป็นกลุ่มอิสระภายในกลุ่มประท้วงใหญ่ การทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายจะช่วยให้เราปกป้องตัวเองได้ดีที่สุดในระหว่างปฏิบัติการ. บทบาทและหน้าที่อาจจัดแบ่งในระหว่างสมาชิก สมาชิกคอยช่วยเหลือกันและกันในด้านอารมณ์และในกรณีถูกจับหรือบาดเจ็บ. ขนาดกำลังดีของกลุ่มคือ 6-12 คน ภายในกลุ่มควรแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 3-4 คนที่เกาะกลุ่มกันในระบบบัดดี้ กลุ่มเครือข่ายต้องเกาะเกี่ยวกัน ทำงานกันเป็นทีม อาจตั้งชื่อกลุ่มสั้นๆ เรียกง่าย ๆ ไว้ตะโกนหากันตอนพลัดหลงกันในที่ชุมนุม

การตัดสินใจด้วยฉันทามติระหว่างปฏิบัติการ

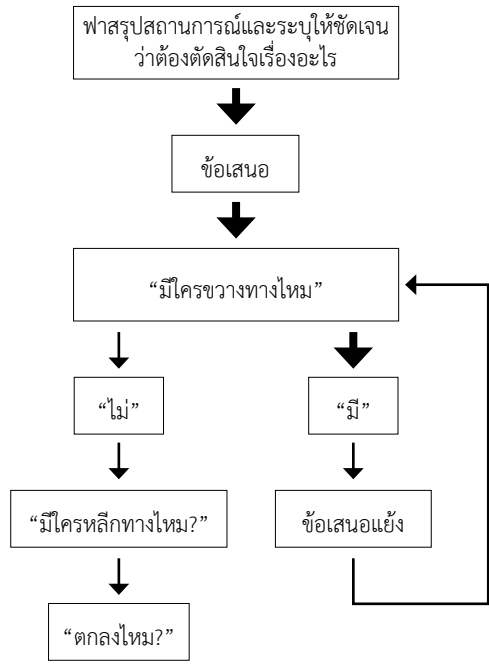
ปฏิบัติการเป็นสถานการณ์ที่เคลื่อนไหวเร็วและมักไม่เป็นไปตามแผน กลุ่มจะต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วว่าจะมีปฏิกริยาอย่างไรต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การตัดสินใจด้วยฉันทามติจะช่วยสร้างหลักประกันว่าไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ฉันทามติไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องเห็นด้วย แต่หมายความว่าทุกคนสนับสนุนการตัดสินใจนั้น

ก่อนปฏิบัติการเริ่มต้น ควรประชุมและตกลงกันว่าเตรียมการทำอะไรและมีขีดจำกัดแค่ไหน (เช่น ไม่พร้อมที่จะถูกจับ เป็นต้น) เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ เช่นนี้ในความเป็นจริง เราจะได้มีแนวคิดว่ากลุ่มต้องการหรือไม่ต้องการทำอะไร มันจะดีมากถ้าลองฝึกซ้อมปฏิบัติในกลุ่มสักครั้งสองครั้ง

สมมติสถานการณ์ที่เรามีเวลาตัดสินใจแค่ 2 นาที เช่น “เรากำลังเดินขบวน ตำรวจให้เวลาเราสองนาทีที่จะออกจากถนน ไม่อย่างนั้นจะจับให้หมด เราจะตัดสินใจอย่างไร?”

การแสวงหาฉันทามติเร่งด่วน

- 1) กำหนดตัวพาประชุมไว้ล่วงหน้า!
- 2) พาแจ้งสถานการณ์สั้นๆ ให้ทุกคนเข้าใจ: “เรามีเวลา 2 นาที จะถอนตัวหรือจะยอมถูกจับ”
- 3) พาถามหาข้อเสนอ: “มีข้อเสนอใหม่?” ในบางกรณีอาจมีเวลาถกเถียงกัน แต่ในหลายกรณี เราไม่มีเวลา พาต้องประเมินเวลาและปฏิบัติให้เหมาะสม
- 4) อาจมีคนเสนอว่า “ฉันเสนอให้เราคล้องแขนและนั่งลง” ในบางกรณีเราอาจมีเวลาแก้ไขข้อเสนอฉันมิตร
- 5) พาทวนย้ำข้อเสนอให้ชัดเจน แล้วหยั่งหาฉันทามติ: “โอเค มีข้อเสนอให้เรานั่งลงกลางถนนและคล้องแขนกัน มีใครขวางทางไหม?” -“ไม่มี” “มีใครหลีกเลี่ยงไหม?” -“มี ฉันขอถอนตัว ถ้าถูกจับ ฉันจะถูกไล่ออกจากงาน”

การขวางทาง คือการขัดฆ่าข้อเสนอขึ้นทั้ง มันเป็นการวิโต้แย้งอย่างสิ้นเชิง ทุกคนมีสิทธิขวางทาง ในการแสวงหาฉันทมติเร่งด่วน สมาชิกมักขวางทางด้วย 2 เหตุผล
 1. ข้อเสนอขึ้นจะทำให้กลุ่มแตก หรือ 2. กลุ่มไม่สามารถตัดสินใจ ถ้าข้อเสนอถูกขวางทาง เราต้องหาข้อเสนอใหม่! บางกลุ่มตั้งเงื่อนไขว่าในการแสวงหาฉันทมติเร่งด่วนเราต้องมีข้อเสนอแย้งก่อนจึงจะขวางทางได้

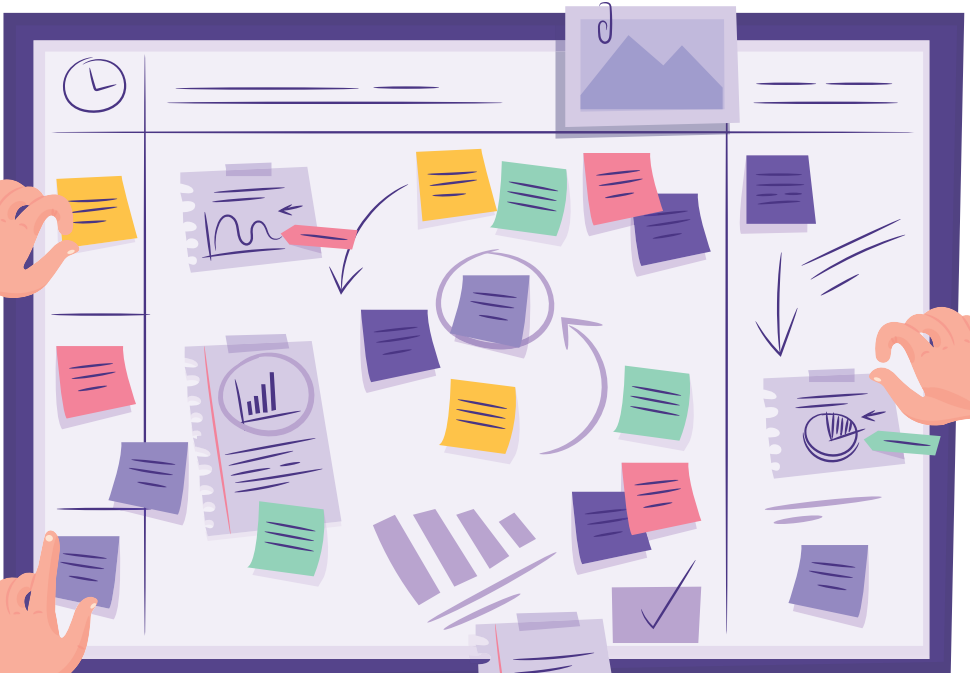
การหลีกเลี่ยง คือยินยอมให้กลุ่มทำตามข้อเสนอ แต่ผู้หลีกเลี่ยงเลือกที่จะไม่มีส่วนร่วมในปฏิบัติการ

การแก้ไขข้อเสนอด้านมิตร คือการช่วยปรับปรุงข้อเสนอ มันไม่ใช่ข้อเสนอใหม่ แต่ทำให้ข้อเสนอเดิมดีขึ้น

ปฏิบัติการมักเต็มไปด้วยความเข้มข้น บางครั้งน่ากลัว บางครั้งน่ารื่นรมย์ เมื่อมันเสร็จสิ้นลงเราต้องรักษาความเชื่อมโยงกับเพื่อนใหม่ๆ ที่ได้รู้จัก เราอาจต้องพบปะสนทนากับคนอื่นที่ผ่านประสบการณ์เดียวกัน เพื่อฉลอง โกรธแค้น หัวเราะและโศกเศร้าร่วมกัน

สิ่งที่พึงทำหลังปฏิบัติการ

- รวมตัวกันในสถานที่ปลอดภัยสักแห่งเพื่อดูว่าทุกคนยังอยู่กันครบ มีใครบ้างที่ต้องการความช่วยเหลือ
- ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น มีอะไรบ้างที่ได้ผลดีและมีบทเรียนอะไรบ้างที่ต้องเรียนรู้
- ทำลายหลักฐานทุกอย่างที่อาจถูกตำรวจนำมาใช้ตั้งข้อหา
- เก็บเครื่องมือที่เกี่ยวข้องพันกับปฏิบัติการไว้ในที่ซ่อนนอกบ้าน
- ติดตามคว้นหลงต่างๆ เช่น การช่วยเหลือผู้ถูกดำเนินคดีในศาล รวบรวมข้อมูลและเอกสารเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกจับกุม รวบรวมเงินประกันตัว ติดต่อขอความช่วยเหลือจากภายนอก
- ให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่สาธารณชนว่าเรามีเป้าหมายและความคิดอะไรเบื้องหลังปฏิบัติการ เขียนแถลงการณ์ส่งให้สื่อมวลชน
- หาทางแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
- ฉลองชัยชนะ หากทุกคนกลับบ้านกันอย่างปลอดภัย
- วิจารณ์กันและกันอย่างสร้างสรรค์
- เรียนรู้จากความผิดพลาดและวางแผนสำหรับโครงการครั้งต่อไป

จัดการศึกษา

ประสานทฤษฎีกับปฏิบัติเข้าด้วยกัน

กระบวนการเปลี่ยนมวลชนกระจัดกระจายเป็นมวลชนจัดตั้ง

1. ขั้นแรก ตั้งวงเสวนา วิพากษ์วิจารณ์ ช่วยให้คิดให้ลึกซึ้ง ถอดหรือความคิด ความเชื่อแบบเดิม นำไปสู่การแสวงหาคคุณค่าร่วมกัน
2. ขั้นที่สอง กำหนดภารกิจของกลุ่ม ภารกิจของกิจกรรมให้ชัด คุณค่าที่กลุ่ม ต้องรักษาไว้คืออะไร ซึ่งมาจากการผ่านกระบวนการตั้งวงเสวนาพูดคุยถกเถียงถอดหรือและทดลองทำ
3. ขั้นที่สาม ลงมือปฏิบัติการ เริ่มตั้งแต่กระบวนการคิดออกแบบ วางแผน และต้องทดลองทำจริง
4. ทบทวนถอดบทเรียนและทดลองทำใหม่ ตามวงจรการเรียนรู้แบบผ่านประสบการณ์

ในขั้นแรกคือการตั้งวงเสวนาพูดคุย อ่านหนังสือ วิพากษ์ถกเถียง ยกประเด็น ประเด็น เป็นการตั้งวงคุยเพื่อที่จะขบคิด ถกเถียงตรวจสอบความคิดกันด้วยประเด็น ปัญหาต่างๆ เช่น ทำไมชวานาถึงจน? ทำไมโชตัสถึงยังอยู่ ทำไมเราไม่ควรกินไค้ก?

เป้าหมายก็เพื่อถอดหรือความคิด/ความเชื่อ ผูกคิด/วิพากษ์วิจารณ์เพื่อที่เราจะไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้กดขี่ ทำให้เราตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆ และชวนคิดว่ามีใครที่คิดแบบเราอีกบ้าง

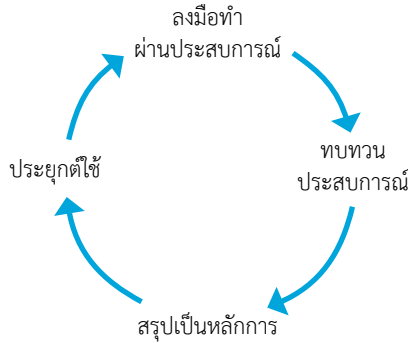
บรรยากาศควรจะมีได้หลายแบบ ตั้งแต่วงดีเบตมีความเห็นแย้งกัน วงต่อยอดมีความเห็นที่ลึกซึ้งขึ้น เป็นต้น วงเสวนาจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมของเราด้วย และเห็นว่าคุณค่าอะไรที่เป็นตัวขัดขวางคุณค่าที่เรายึดถือ

ในขั้นนี้หลายกลุ่มมักเผชิญกับภาวะที่เถียงกันไม่สุดและเลิกคุย อาจเพราะความคิดความเชื่อเดิมพอกถูกสั่นคลอนก็เลยสิ้นไหว กลัวที่จะเผชิญความคิดใหม่ๆ หรือมีระบบอาวุโสพี่น้องอยู่ทำให้ไม่สามารถถกเถียงได้เต็มที่ หากเป็นเช่นนั้นคนทำงานจัดตั้งจะต้องพยายามชวนสร้างวัฒนธรรมใหม่ของการพูดคุย สร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อที่จะเคลื่อนกลุ่มไปข้างหน้า เพื่อให้กลุ่มเติบโตพร้อมจะทำภารกิจ

สรุปบทเรียน
ถอดบทเรียน

5

วงจรการเรียนรู้แบบผ่านประสบการณ์

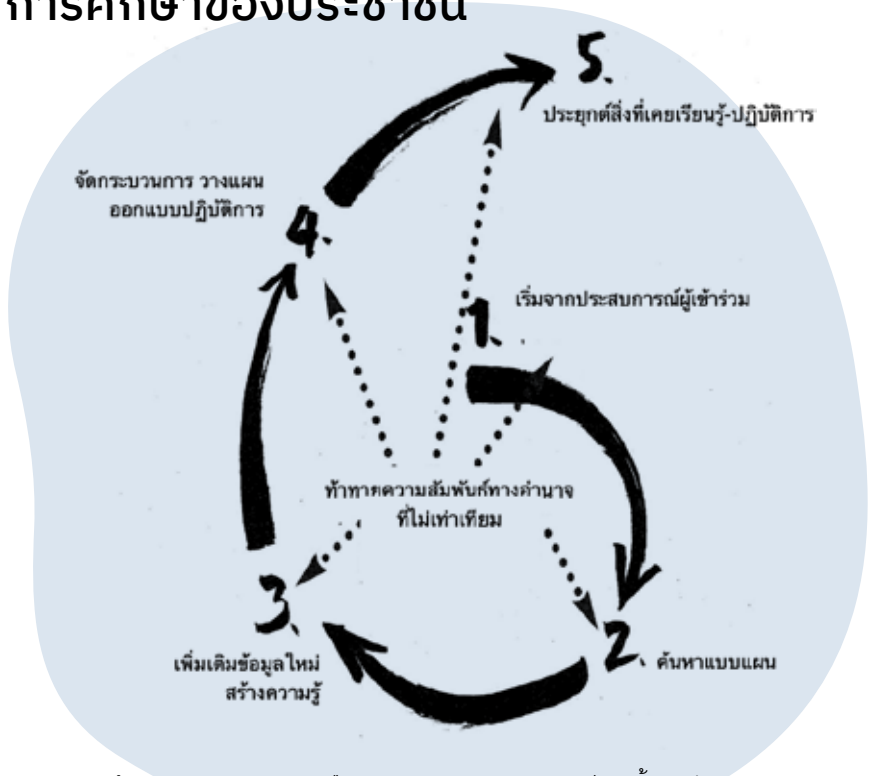
วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Cycle) คิดค้นโดย เดวิด โคลบ (David Kolb) เขาพบว่า คนเราเรียนรู้ได้จากการผ่านประสบการณ์ ลงมือทำ เกิดเป็นประสบการณ์ ทบทวน ประสบการณ์ ทำให้ประสบการณ์ถูกมองเห็นร่วมกัน สรุปเป็นหลักการ แปรจากรูปธรรมเป็นนามธรรม ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงหลายๆ ประสบการณ์เข้าด้วยกัน

การสรุปหลักการอาจเริ่มต้นจากคำถาม เช่น อะไรทำได้ดี อะไรควรปรับปรุง อะไรทำได้สำเร็จ เป็นต้น

การประยุกต์ใช้ เป็นรูปธรรมว่าจะเชื่อมโยงประสบการณ์จริงของเราอย่างไร คำถามในขั้นนี้ เช่น ครั้งหน้าจะทำอย่างไรให้ดีขึ้น ถ้าทำใหม่คราวหน้าจะปรับอย่างไร เป็นต้น

วงจรการเรียนรู้นี้เริ่มจากขั้นไหนก่อนก็ได้แต่ต้องครบ 4 ขั้น และหมุนไปไม่สิ้นสุด ข้อควรระวังคือเรามักคิดว่าประสบการณ์ของเราถูกที่สุดนำไปสู่การเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง จำเป็นต้องตระหนักว่านี่เป็นประสบการณ์ส่วนตัวหรือประสบการณ์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นจึงไม่มีทฤษฎีเดียวที่ใช้ได้ครอบคลุม จักรวาล การเรียนรู้แบบนี้วางอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ไม่มีความจริงหนึ่งเดียว ไม่มีความรู้ที่ถูกต้องที่สุด มีแต่ที่เหมาะสมกับบริบท ณ ขณะใดขณะหนึ่งเท่านั้น ความเชื่อนี้จะทำให้เราเปิดรับความรู้ใหม่ๆ ซึ่งต่างจากการเรียนรู้แบบเดิมที่ตัดสินว่าสิ่งนี้ถูกสิ่งนั้นดีหรือมีความจริงที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว

การศึกษาของประชาชน

การศึกษาของประชาชนหรือ Popular Education เรียกสั้นๆ ว่า “Pop Ed” เกิดขึ้นที่ลาตินอเมริกา ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของ เปาโล เพรเร เป็นการศึกษาที่พยายามจะส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้กันและกัน รวมตัวกันเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น

วงจรการเรียนรู้การศึกษาของประชาชนมีอยู่ 5 ขั้นตอน โดยมีเป้าหมายเพื่อทำลายความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียม

ขั้นตอนที่ 1: เริ่มจากประสบการณ์ผู้เข้าร่วม

การเริ่มต้นด้วยประสบการณ์หรือความรู้ของผู้เข้าร่วมเป็นหลัก เริ่มจากการสำรวจกลุ่มว่าตอนนี้แต่ละคนมีฐานความรู้ ประสบการณ์เป็นอย่างไร พื้นฐานชีวิต ความสนใจของแต่ละคน ความคาดหวังในการมาร่วมกันเรียนรู้ในครั้งนี้ เป็นขั้นตอนของการสำรวจร่วมกัน นำมาสู่การทำความรู้จักกัน มีกระบวนการแนะนำตัว กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างลึกซึ้ง

ขั้นตอนนี้จะเป็นกระบวนการที่แต่ละคนสามารถเล่าเรื่องของตัวเองได้อย่างรู้สึกปลอดภัยโดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกตัดสิน ถูกมองว่าโง่หรือไม่มีความรู้ นักจัดตั้งมีหน้าที่สร้างบรรยากาศของพื้นที่ปลอดภัยขึ้นมา

เมื่อแต่ละคนสามารถเล่าประสบการณ์ของตัวเองออกมาได้ เกิดความเชื่อมโยง ความรู้สึกใกล้ชิดสัมพันธ์กัน ซึ่งถ้าสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำเร็จจะนำไปสู่การที่แต่ละคนเริ่มจะกล้าเสี่ยงมากขึ้น กล้าพูดในสิ่งที่ตัวเองไม่เคยพูดที่ไหนมาก่อนมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 2: ค้นหาแบบแผน

ขั้นตอนนี้คือการพยายามที่จะค้นหาแบบแผนจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ หลังจากเราแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน จะพบว่าประสบการณ์ที่เราพบเจอบางกรณีเป็นแบบแผนของการเกิดขึ้น แบบแผนของความไม่ยุติธรรมทางสังคม หรือเป็นแบบแผนที่เราถูกหลอหลอมมาร่วมกัน บางทีอาจจะเป็นเรื่องของประสบการณ์ที่เราถูกใช้อำนาจในโรงเรียน ครูเคยทำกับเรา เพื่อนเราทำกับเราอย่างนี้ เราแบ่งปันประสบการณ์ที่เราไม่สบายใจหรือทุกข์ใจจากกรณีแบบนี้ จากนั้นเราก็จะมาชวนกันดูว่าประสบการณ์ซ้ำๆ เหล่านี้คืออะไร นำไปสู่การที่เราจะเชื่อมโยงประสบการณ์กับคนอื่น เราก็จะเริ่มรู้สึกว่าเรามีสิ่งต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้แต่ละคนไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวในประสบการณ์ของตัวเอง แต่ละคนจะเริ่มรู้สึกว่าเรามีเพื่อน เริ่มรู้สึกมีพลังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ มากขึ้น นำไปสู่การที่เราจะจัดการกับประสบการณ์ที่เป็นแบบแผนซ้ำๆ ร่วมกับคนอื่นได้

ขั้นตอนที่ 3: เพิ่มเติมข้อมูลใหม่ สร้างความรู้

เป็นขั้นตอนของการเพิ่มเติมข้อมูลใหม่หรือขั้นตอนของการที่จะสร้างความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา จากขั้น 2 ที่เราเห็นแบบแผนของประสบการณ์ที่มีร่วมกันแล้วเราอาจจะช่วยกันตั้งชื่อหรือดูว่าหลักการทั่วไปของแบบแผนนี้คืออะไร มีกระบวนการที่จะทำให้เห็น ตั้งชื่อแบบแผนประสบการณ์นี้ๆ เป็นตัวความรู้ขึ้นมา เราก็เอาไปเทียบเคียงประสบการณ์แบบอื่นได้ พอเรามองเห็นแบบแผนที่กว้างขึ้นก็กลายเป็นความรู้ใหม่ว่าสิ่งต่างๆ ที่มันเกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่งของที่เราเจอในประสบการณ์ของเราในห้องมันเชื่อมโยงกับคนจำนวนมาก เกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา

ขั้นตอนนี้พยายามจะลดทอนข้อจำกัดที่ว่าประสบการณ์ของมนุษย์มีขีดจำกัด และช่วยพัฒนาให้ประสบการณ์ของเราเป็นแบบแผน เป็นความรู้ที่กว้างขึ้น

ขั้นตอนที่ 4: จัดกระบวนการ วางแผน และออกปฏิบัติการ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากต่อผู้ถูกกดขี่ที่รู้สึกว่าคุณไม่มีอำนาจจะเปลี่ยนแปลง ถ้าหากไม่มีขั้นตอนนี้ กระบวนการเรียนรู้แบบนี้ก็จะแค่การมาพูดคุยกันในห้อง ได้ระบาย ได้ปลดปล่อยความรู้สึกเจ็บปวด หาเพื่อนเท่านั้น แต่กระบวนการเรียนรู้นี้บอกว่าหลังจากที่พวกเราแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันแล้ว เห็นแบบแผนว่ามีปัญหาอะไรแล้วก็มาสรุปกันว่าสิ่งเหล่านี้เรียกว่าอะไร เป็นความรู้เรื่องอะไร มีทฤษฎีอะไรที่อธิบายเรื่องเหล่านี้บ้าง จากนั้นต้องนำมาสู่การออกแบบว่าจะทำอย่างไร

การมีส่วนร่วมการวางแผนร่วมกันกับกลุ่มคือกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจแบบหนึ่ง สิ่งสำคัญคือต้องกลับมาประเมินผล สรุปบทเรียน ถอดบทเรียนกันว่าสิ่งที่เราทำไป เราวิเคราะห์และวางแผนแบบนี้มันได้ผลอะไรบ้าง แล้วอะไรที่สำเร็จอะไรที่ไม่สำเร็จ เกิดเป็นประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 5: ประยุกต์สิ่งที่เคยเรียนรู้-ปฏิบัติการ

หลังผ่านขั้นตอนที่ 1-4 เกิดเป็นความรู้ที่กลายเป็นเนื้อเป็นตัวแล้ว เมื่อเรานอกกลุ่ม กลับไปที่กลุ่มของเรา ในหมู่บ้านของเรา ในชุมชนของเรา แล้วเอาความรู้ที่เราได้มาจากการวิเคราะห์แบบแผน จากความรู้ทฤษฎี จากประสบการณ์ที่ได้ทดลองปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างไปทำซ้ำในชีวิตประจำวัน ทดลองใหม่ เกิดเป็นทักษะใหม่ๆ ของเรา ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการยืนหยัดสิทธิตัวเอง ทักษะของการเขียนการพูดในสิ่งที่เราคิดเพื่อที่จะบอกคู่อริของเราหรือผู้มีอำนาจ กระทั่งทักษะการรวมกลุ่มในการทำงานเปลี่ยนแปลงสังคมหรือทำลายความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียม เหล่านี้จะเป็นทักษะที่ติดตัวเรามาจากการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นที่เราได้นำไปใช้

ทั้งหมดของ 5 ขั้นตอนนี้คือการพยายามที่จะกลับมาทำลายความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมในสังคม

ขั้นตอนเหล่านี้เป็นแค่แนวทาง ไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดว่าต้องเรียงลำดับ 1-2-3-4-5 อาจจะเป็น 1 แล้วก็ไป 5 หรือ 1 แล้วไป 3 หรือจะถอยกลับมา 2-3-1 ก็ได้ แต่ให้เราจำตัวว่ากำลังอยู่ในขั้นตอนไหนของวงจรการเรียนรู้เพื่อที่เราจะได้มองเห็นว่าต้องมุ่งเน้นอะไรพิเศษ

เครื่องมือวิเคราะห์ปฏิบัติการ ประเมินได้-เสีย

เป้าหมาย

ชื่อเรื่อง/เรื่อง

กิจกรรมหลัก

คุณลักษณะหลัก

กลุ่มเป้าหมาย

ได้

เสีย

ผล

สิ่งที่เราอยากให้คุณกระทำ

สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ที่คุณกระทำ

สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

สิ่งที่เราอยากให้คุณเป้าหมายทำ

สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ประเมิน

เราทำอะไร

เราเสียอะไร

คุณทำอะไร

คุณเสียอะไร

กลุ่มเป้าหมายทำอะไร

กลุ่มเป้าหมายเสียอะไร

คุณไหม?

เครื่องมือนี้เป็นเครื่องมือง่ายๆ เครื่องมือหนึ่งในการมองกลุ่มต่างๆ หรือเอาไว้ออกแบบปฏิบัติการ

เริ่มจาก เป้าหมาย หลายกรณีจะไม่พูดออกมาชัดๆ แต่สิ่งที่เห็นชัดที่สุดคือข้อเรียกร้อง

คู่กรณีหลักคือใคร ในบางกรณีคู่กรณีเป็นกลุ่มเป้าหมายไปด้วยแต่บางกรณีไม่ใช่ ยกตัวอย่างเช่นกลุ่มพี่น้องปากมูลข้อเรียกร้องของเขาคือยกเลิกโครงการเขื่อนปากมูล เป้าหมายของเขาคือเขาอยากได้วิถีชีวิตของเขาคืนมา กิจกรรมหลักคือมีอบ ปิดถนนไม่ให้เข้าไปที่ตั้งเขื่อน คู่กรณีหลักของเขาคือกรมชลประทานที่เป็นเจ้าของโครงการ แต่กลุ่มเป้าหมายคือสื่อมวลชน ตอนนั้นข่าวเรื่องปากมูลยังไม่มีเขาเลยปิดถนนให้เป็นข่าว ตอนนั้นขบวนประชาชนกำลังเดินทางข้ามจังหวัดก็เผยแพร่เนื้อหาให้เขา นำเสนอข่าวมาที่กรุงเทพฯ

ผล สิ่งที่บ้านปากมูลอยากให้คู่กรณีซึ่งคือกรมชลประทานคือลงมาเจรจา สิ่งที่เกิดขึ้นคือทหารตำรวจมาล้อมและพยายามสลายการชุมนุม สิ่งที่กรมชลประทานให้เราทำ คือทำให้ไม่มีการพูดเรื่องนี้ เสียงเราไม่ดัง กลุ่มเป้าหมายเราคือสื่อมวลชน พอปิดถนน ผู้ว่าลงสื่อออกแทบทุกฉบับ สิ่งที่เราอยากให้กลุ่มเป้าหมายทำคือเผยแพร่เรื่องเขื่อนปากมูล กรมชลไม่เคยตร้อนตอนนั้นแต่เป้าหมายเราที่อยากให้ข่าวดังสำเร็จ เราได้ข่าว คนในสังคมรับรู้เรื่องเขื่อนปากมูลจากที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน เสียแนวร่วมประชาชนที่สัญจรเดินทางเราได้ข่าวเราเสียแนวร่วม ส่วนคู่กรณีไม่ได้อะไร เสียเวลาเสียชื่อเสียง ส่งผลให้เขาเกลียดชาวบ้านมาก กลุ่มเป้าหมายเราคือสื่อมวลชน ได้ข่าว ไม่เสียอะไร แต่เราเสียแนวร่วมคนอุปไป

สรุปได้เยอะกว่าเสีย คนทั้งประเทศได้รู้ หลังจากนั้นก็มี การประสานนักศึกษา ลงพื้นที่ ดังนั้นปฏิบัติการนี้ค่อนข้างได้

กระบวนการนี้พยายามให้เราออกจากอัตวิสัยตัวเองมาประเมินภาวิสัยเป็นหลัก

เนื้อหาคู่มือนี้รวบรวมจาก กิตติชัย งามชัยพิสิฐ, อีรวัดณ์ ต้นศิริมานนท์ และเอกสารประกอบดังนี้

- “คู่มือไปมีอบ ‘ชวนเพื่อนลงถนน’ ”, ภาพรณ ศุภมันตรา แปลจาก “mass action handbook: getting your community on the road and into the street”, <http://uproot.info/actionhandbook/index.html>, เผยแพร่ครั้งแรก <https://protestista.com/mass-action-handbook/>
- “การวางแผนปฏิบัติการ”, ภัคดี วีระภาสพงษ์ เรียบเรียงจากคู่มือของ Root Activist Network of Trainers, http://organizingforpower.org/wp-content/uploads/2009/03/da_handbook.pdf
- “คู่มือปฏิบัติการทำทนายซึ่งหน้า”, ภัคดี วีระภาสพงษ์ เรียบเรียงจาก “A Civilian’s Guide to Direct Action”, <https://theanarchistlibrary.org/library/crimethinc-a-civilian-s-guide-to-direct-action>

พิมพ์ครั้งแรก ม.ค. 2565 สำหรับประกอบการใช้งานกล่องคู่มือ Act Lab
ร่วมแบ่งปันเครื่องมืออื่นๆ ได้ที่ <https://actlab.protestista.com>
<https://www.facebook.com/ActLabThailand>

